

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2006. szeptember 21.*

Tartalomjegyzék

Az eljárás alapjául szolgáló tényállás	I - 8771
Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet	I - 8774
A felek kereseti kérelmei a Bíróság előtt	I - 8775
A fellebbezés jogalapjai	I - 8776
A fellebbezésről	I - 8777
Az ésszerű eljárási határidő elvének megsértésére vonatkozó első jogalapról	I - 8777
A felek érvei	I - 8777
A Bíróság álláspontja	I - 8782
A figyelmeztető levél megküldését követően keletkezett bizonyítékok állítólagos figyelmen kívül hagyására vonatkozó második jogalapról	I - 8789
A felek érvei	I - 8789
A Bíróság álláspontja	I - 8790
– Előzetes megjegyzések	I - 8790
– A második jogalap vizsgálata	I - 8791
A Bizottság által az állítólagos kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozóan előterjesztett bizonyítékoknak az Elsőfokú Bíróság általi értékelésére vonatkozó harmadik jogalapról	I - 8793
A felek érvei	I - 8793
A Bíróság álláspontja	I - 8795

* Az eljárás nyelve: holland.

A FEG az árral kapcsolatos összehangolt magatartásokkal kapcsolatos érveinek az Elsőfokú Bíróság általi értékelésére vonatkozó negyedik jogalapról	I - 8799
A negyedik jogalap első részéről, amely az árral kapcsolatos összehangolt magatartások egyetlen folyamatos jogsértésként való minősítésére vonatkozik .	I - 8799
– A felek érvei	I - 8799
– A Bíróság álláspontja	I - 8800
A negyedik jogalap második része, amely az iskolák részére értékesített elektrotechnikai felszerelésre adott általános árengedményre vonatkozik	I - 8802
– A felek érvei	I - 8802
– A Bíróság álláspontja	I - 8803
A negyedik jogalap második részéről, amely az “elektromos vezeték és kábel” termékbizottság gyakorlatára, valamint más állítólagos információcserére vonatkozik	I - 8805
– A felek érvei	I - 8805
– A Bíróság álláspontja	I - 8806
A negyedik jogalap negyedik részéről, amely a rögzített árakról és a reklámról szóló határozatokra vonatkozik	I - 8809
– A felek érvei	I - 8809
– A Bíróság álláspontja	I - 8811
A negyedik jogalap ötödik részéről, amely a FEG által a tagok részére megküldött ajánlott árakra vonatkozik	I - 8814
– A felek érvei	I - 8814
– A Bíróság álláspontja	I - 8817
A kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztése FEG-nek való felróhatóságára vonatkozó ötödik jogalap	I - 8819
A felek érvei	I - 8819
A Bíróság álláspontja	I - 8821
	I - 8767

A Bizottság által a FEG-nek tulajdonított jogsértések időtartamának megállapítására vonatkozó hatodik jogalapról	I - 8824
A felek érvei	I - 8824
A Bíróság álláspontja	I - 8825
A bíróság összegének csökkentésére irányuló kérelemre vonatkozó hetedik jogalapról	I - 8825
A felek érvei	I - 8825
A Bíróság álláspontja	I - 8827
A költségekről	I - 8829

A C-105/04. P. sz. ügyben,

a **Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied** (székhelye: Hága [Hollandia], képviselik: E. Pijnacker Hordijk és M. De Grave advocaten)

fellebbezőnek

a Bíróság alapokmányának 56. cikke alapján 2004. február 26-án benyújtott fellebbezése tárgyában,

a többi fél az eljárásban:

a **Technische Unie BV** (székhelye: Amstelveen [Hollandia], képviselik: P. Bos és C. Hubert advocaten)

felperes az elsőfokú eljárásban,

az **Európai Községek Bizottsága** (képvisele: W. Wils, meghatalmazotti minőségben, segítője: H. Gilliams advocaat, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes az elsőfokú eljárásban,

a **CEF City Electrical Factors BV** (székhelye: Rotterdam [Hollandia]),

a **CEF Holdings Ltd** (székhelye: Kenilworth [Egyesült Királyság], képviselik: J. Stuyck, C. Vinken-Geijselaers és M. Poelman advocaten, kézbesítési cím: Luxembourg)

beavatkozó az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: M. P. Jann tanácselnök, K. Schiemann (előadó), N. Colneric, Juhász E. és E. Levits bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2005. szeptember 22-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2005. december 8-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Fellebbezésével a Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied (az elektrotechnikai ágazatban a nagykereskedők holland szövetsége, a továbbiakban a FEG) az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságának a T-5/00. és T-6/00. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied et Technische Unie kontra Bizottság ügyben 2003. december 16-án hozott ítélete [EBHT 2003., II-5761. o.] (a továbbiakban: a megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kéri, legalább a T-5/00. sz. ügy tekintetében, amellyel az Elsőfokú Bíróság elutasította az EK-Szerződés 81. cikke

alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/33.884 – Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied és Technische Unie [FEG és TU] ügy) 1999. október 26-án hozott 2000/117/EK bizottsági határozat (HL L 39., 1. o., a továbbiakban a vitatott határozat) megsemmisítése iránti keresetet.

Az eljárás alapjául szolgáló tényállás

- 2 1991. március 18-án az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező elektrotechnikai nagykereskedő, a CEF Holdings Ltd társaság, valamint a fenti társaságnak a holland piacra való belépés céljából létrehozott leányvállalata, a CEF City Electrical Factors BV (a továbbiakban együttesen a CEF) panaszt nyújtottak be az Európai Közösségek Bizottságához a Hollandiában felmerült beszerzési problémákkal kapcsolatban.
- 3 Ez a panasz három, a holland elektrotechnikai piacon működő vállalkozások társulása ellen irányult. A FEG-en kívül a Nederlandse Vereniging van Alleenverteenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied (az elektrotechnikai ágazatban működő kizárólagos képviselők holland szövetsége, a továbbiakban a NAVEG), valamint az Unie van de Elektrotechnische Ondernemers (az elektrotechnikai vállalkozások egyesülete, a továbbiakban az UNETO) került megnevezésre.
- 4 A panaszban a CEF felrótta e három társulásnak és tagjaiknak, hogy Hollandiában az elektrotechnikai ágazatban olyan kollektív kizárólagossági szerződést kötöttek egymással forgalmazási csatornák minden szintjén, amely majdnem lehetetlenné tette a holland piacra való belépést egy olyan nagykereskedő számára, amelyik nem

tagja a FEG-nek. Így a gyártók és azok képviselői csak a FEG tagjai számára szállítottak elektrotechnikai termékeket és a beszerelést végző személyek csak ezen vállalkozásoktól szereztek be termékeket.

- 5 Ezt követően 1991-ben és 1992-ben a CEF kiegészítette a panaszát és kifogásolta a FEG valamint a tagjai között az árak és az árengedmények tárgyában létrejött, valamint az egyes projektekben való részvétel megakadályozását célzó megállapodásokat, továbbá egyes elektrotechnikai termék-gyártók és a FEG nagykereskedő tagjai között létrejött az arra vonatkozó vertikális megállapodásokat.
- 6 Miután 1991. szeptember 16-án figyelmeztető levelet, valamint számos információkérést küldött a FEG és a tagjai részére (a továbbiakban: figyelmeztető levél), továbbá a Bizottság szolgálatai vizsgálatot tartottak, amelynek tárgya a FEG tagjai által tanúsított állítólagos összehangolt magatartás volt, a Bizottság 1996. július 3-án kifogásközlést küldött a FEG és hét tagja, köztük a Technische Unie BV (a továbbiakban: TU) részére. 1997. november 19-én tartottak meghallgatást a kifogásközlés minden címzettje és a CEF jelenlétében.
- 7 A Bizottság 1999. október 26-án fogadta el a vitatott határozatot, amelyben megállapította, hogy:
 - a FEG megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy a NAVEG–gel kötött megállapodás, valamint az utóbbit társulásban tagsággal nem rendelkező szállítók összehangolt magatartása alapján olyan kollektív kizárólagossági rendszert hozott létre, amelynek célja a FEG-hez nem tartozó vállalkozások részére történő szállítások megakadályozása volt (vitatott határozat 1. cikke);

- a FEG megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy közvetlenül és közvetve korlátozta tagjait abban, hogy az eladási áraikat szabadon és független módon határozzák meg, a rögzített árakkal és a reklámmal kapcsolatos kötelező határozatok alapján a tagjai számára a nettó és bruttó ajánlott árak megküldésével, valamint azzal, hogy tagjai számára olyan fórumot bocsátott rendelkezésre, ahol azok megvitathatták az árakat és árengedményeket (a vitatott határozat 2. cikke);
- a TU megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy részt vett a vitatott határozat 1. és 2. cikkében meghatározott jogsértésekben (a határozat 3. cikke).

⁸ Az előző pontban meghatározott jogsértések miatt a FEG-re 4,4 millió, míg a TU-ra 2,15 millió euro összegű bírságot szabtak ki (vitatott határozat 5. cikke).

⁹ Figyelemmel az eljárás elhúzódására (102 hónap), a Bizottság mindenesetre önszántából úgy döntött, hogy a bírság összegét 100 000 euróval csökkenti. A vitatott határozat ezzel kapcsolatban a következőket tartalmazza:

„(152) [...] A Bizottság elismeri, hogy a jelen ügyben – amely 1991-ben kezdődött – az eljárás jelentősen elhúzódott volt. E helyzetnek számos oka van, ami mind a Bizottságnak, mind a feleknek felróható. Amennyiben a Bizottság ebben a tekintetben kifogásolhatóan járt el, elismeri az ezzel kapcsolatos felelősségét.

(153) Ezért a Bizottság a bírság összegét a FEG esetében [4,5 millióról] 4,4 millió euróra, a TU esetében [2,25 millióról] 2,15 millió euróra csökkenti.”

Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet

- 10 A FEG az Elsőfokú Bírósághoz 2000. január 14-én (T-5/00. sz., ügy) érkezett kérelmével keresetet nyújtott be a vitatott határozat, másodlagosan pedig a határozat 5. cikke (1) bekezdésének megsemmisítése, illetve harmadlagosan a rá kiszabott bírság összegének 1000 euróra való csökkentése iránt.
- 11 Az Elsőfokú Bírósághoz ugyanazon a napon érkezett kérelmével (T-6/00. sz. ügy), a TU keresetet nyújtott be, amelynek a tárgya azonos volt a FEG által benyújtott keresetével.
- 12 Az Elsőfokú Bíróság első tanácsának elnöke 2000. október 16-i végzésével megengedte a CEF számára, hogy beavatkozzon a Bizottság kérelmének támogatása végett.
- 13 A FEG és a TU keresetét – amelyeket az eljárás szóbeli szakasza és az ítélelhozatal céljából egyesítettek – a megtámadott ítélet elutasította. A fentieket kötelezték a saját, illetve a Bizottság és a beavatkozók az elsőfokú eljárásban a felperesek által benyújtott keresetek alapján indult ügyekben felmerült költségeinek viselésére.

A felek kereseti kérelmei a Bíróság előtt

14 Fellebbezésével a FEG azt kéri, hogy a Bíróság:

- Helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, legalább a T-5/00. sz. ügyet érintő részében és hozzon új – a vitatott határozatot részben vagy egészben megsemmisítő – ítéletet, vagy legalább csökkentse jelentős mértékben a felperesre kiszabott bírság összegét;
- másodlagosan semmisítse meg a megtámadott ítéletet, legalább a T-5/00. sz. ügyet érintő részében és utalja vissza az ügyet az Elsőfokú Bíróság elé;
- kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére mind az első-, mind a másodfokú eljárás tekintetében.

15 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

- utasítsa el a fellebbezést teljes egészében, mint elfogadhatatlant, vagy legalábbis, mint megalapozatlant
- kötelezze a FEG-et a költségek viselésére.

A fellebbezés jogalapjai

16 A FEG fellebbezésének alátámasztása céljából hét jogalapra hivatkozik, az alábbi jogsértések tekintetében:

- az ésszerű eljárási határidő elvének megsértése azzal, hogy az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a közigazgatási eljárás rendkívüli elhúzódása nem vezethet a vitatott határozat megsemmisítéséhez;
- az ártatlanság védelme elve és az indokolási kötelezettség megsértése annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság nem vett figyelembe bizonyítékként egyes, a figyelmeztető levél megküldését követően keletkezett okiratokat;
- az EK 81. cikk (1) bekezdése, valamint az indokolási kötelezettség megsértése annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elfogadhatónak találta a Bizottság által az állítólagos kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozóan előterjesztett bizonyítékokat;
- az EK 81. cikk (1) bekezdés , valamint az indokolási kötelezettség megsértése annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság nem vizsgálta meg a FEG-nek az arra vonatkozó megállapodásokkal kapcsolatos érveit, illetve ezeket az érveket pontatlanul mutatta be;
- az indokolási kötelezettség megsértése azzal kapcsolatban, hogy az állítólagos kollektív kizárólagossági rendszer a NAVEG tagjain kívüli vállalkozásokra való kiterjesztése a FEG-nek tulajdonítható-e;

- a Szerződés [81]. és [82]. cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. (első) tanácsi rendelet (HL 1962. L 13., 204. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.; a továbbiakban: a 17. rendelet) 15. cikke (2) bekezdésének, illetve a bírságok kiszabása körében az arányosság elvének és az indokolási kötelezettség megsértése annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elutasította a FEG és a TU által a jogsértés időtartama tekintetében előadott érveket;

- a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének, illetve a bírságok kiszabása körében az arányosság elvének és az indokolási kötelezettség megsértése annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a FEG és a TU nem terjesztettek elő a bírság csökkentését indokoltta tevő érveket, a közigazgatási eljárás rendkívüli elhúzódása ellenére.

A fellebbezésről

Az ésszerű eljárási határidő elvének megsértésére vonatkozó első jogalapról

A felek érvei

- 17 A FEG álláspontja szerint közösségi jogi alapelv, hogy a Bizottság köteles ésszerű eljárási határidőn belül meghozni a határozatát. Az Elsőfokú Bíróság megsértette ezt az alapelvet azzal, hogy a megtámadott ítélet 94. pontjában megállapította, hogy az ésszerű eljárási határidő elvének megsértésére vonatkozó érveket teljes egészében el kell utasítani és a közigazgatási eljárás rendkívüli elhúzódása nem vezethet a vitatott határozat megsemmisítéséhez.

- 18 A FEG előadja, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint meg kell különböztetni egyrészt az eljárás vizsgálati szakaszát, másrészt a kifogásközlés megküldésétől a Bizottság határozatának elfogadásáig tartó szakaszát.
- 19 A vizsgálati szakasz tekintetében az Elsőfokú Bíróság tévesen állapította meg a megtámadott ítélet 79. pontjában, hogy a közigazgatási eljárás elhúzódása önmagában nem sérti a védelemhez való jogot, amennyiben a közösségi versenypolitika terén az érdekelteket semmilyen formális vád nem éri a kifogásközlés kézhezvételéig.
- 20 Másrészt a FEG vitatja az Emberi Jogok Európai Bíróságának az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény 6. cikke (1) bekezdésében foglalt ésszerű eljárási határidő kezdetére vonatkozó ítélkezési gyakorlatának az Elsőfokú Bíróság általi értelmezését, amely szerint „a határidő kezdete a vádemelés időpontja” (a megtámadott ítélet 79. pontja).
- 21 A FEG álláspontja szerint a fent hivatkozott ítélkezési gyakorlat alapján – ellentétben az Elsőfokú Bíróság által megállapítottakkal – az ésszerű határidő kezdete valószínűleg 1991 júniusa volt, amikor a Bizottság megküldte a FEG részére az első információkérést és tájékoztatta a CEF panaszáról, mellékelve azt az információkéréshez, amelynek eredményeképpen azt megküldték, vagy esetleg 1991. szeptember 16-a, a Bizottság figyelmeztető levélének kelte.
- 22 Másrészt a FEG álláspontja szerint a megtámadott ítélet 87. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe azokat a nehézségeket, amelyeket az eljárás rendkívüli elhúzódása okozott. Előadja, hogy ilyen hosszú eljárás során lehetetlen felvenni a kapcsolatot az érintett személyekkel egyes – az érintett

vállalkozások vezetőségeinek üléséről szóló jegyzőkönyvekkel és más iratokkal kapcsolatos – kérdések pontosítása végett, figyelemmel a vállalkozások vezetésében és alkalmazottai körében végbement jelentős személycserékre. Nem okiratok elvesztéséről van szó, amint azt az Elsőfokú Bíróság helytelenül állapította meg a hivatkozott 87. pontban.

- 23 Másrészt a FEG megjegyzi, hogy mivel a tények többsége olyan régen keletkezett, hogy a közvetlenül érintett személyek nem emlékeztek rájuk kellő pontossággal, rendkívül nehéz, illetve lehetetlen volt hatékonyan megvédenie magát.
- 24 Végül a FEG fenntartja, hogy az Elsőfokú Bíróság jogsértő módon teljes egészében figyelmen kívül hagyta az eljárás gyors lefolyásához fűződő érdekét, tekintettel arra, hogy a jogvita közvetlenül fenyegette a fennmaradását. A vitatott határozat elfogadását követően a FEG nem tudta tevékenységét még minimális mértékben sem folytatni, és tagjainak száma 60-ról 19-re csökkent.
- 25 A Bizottság előadja, hogy az első jogalap a megtámadott ítélet 79. pontjának téves értelmezésén alapul; ezt a pontot az azt megelőző 77. és 78. pontokkal együttesen kell értelmezni.
- 26 A Bizottság álláspontja szerint, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 77. pontjában megállapította, hogy az eljárás első szakasza rendkívül hosszú volt. Így, az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette az első szakasz időtartamát az eljárás – az első eljárási cselekmények és a határozat meghozatala közötti – időtartama ésszerűségének vizsgálata során.

- 27 A Bizottság álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság azzal, hogy megállapította, hogy mind a közigazgatási eljárás első, mind a második szakasz túlságosan hosszú volt és ezt követően megvizsgálta, hogy az ésszerű eljárási határidő túllépése sértette-e a FEG védelemhez való jogát, a Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően járt el, amely szerint a vizsgálat különböző szakaszainak ésszerűtlen elhúzódása nem jelenti automatikusan az ésszerű eljárási határidő elvének megsértését. Az is szükséges, hogy az érintett vállalkozások bizonyítsák azt, hogy az eljárás ésszerűtlen időtartama miatt sérült a védelemhez való joguk (C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P-C-252/99. P. és C-254/99. P. sz. Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyekben 2002. október 15-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-8375. o.] 173–178. pontja).
- 28 A jelen ügyben a Bizottság álláspontja szerint a FEG nem bizonyította meggyőzően azt, hogy a közigazgatási eljárás túlzott elhúzódása sértette volna a védelemhez való jogát. A Bizottság a megtámadott ítélet 87–92. pontjára hivatkozik annak bemutatására, hogy az Elsőfokú Bíróság, annak vizsgálata során, hogy az eljárás – korábban már megállapított – ésszerűtlen időtartama a jelen ügyben sértette-e a FEG védelemhez való jogát, az eljárás első és második szakaszát is elemezte. Az Elsőfokú Bíróság egyenként elvetette a FEG által a védelemhez való joga megsértésének bizonyítása érdekében előterjesztett bizonyítékokat és ez az elutasítás pontos jogi érvelésen, illetve olyan ténymegállapításokon alapul, amelyeket a fellebbezés keretében nem lehet újra megvizsgálni.
- 29 Ami a FEG-nek az Elsőfokú Bírósággal szemben megfogalmazott arra vonatkozó kritikáját illeti, hogy az nem vette figyelembe azt, hogy a FEG-nek milyen problémái merültek fel a bizonyítékok összegyűjtésével kapcsolatban a közigazgatási eljárás rendkívüli elhúzódása miatt, a Bizottság a megtámadott ítélet 87. pontjára hivatkozik, amelyben megállapításra került, hogy a gondosság általános kötelezettsége alapján a vállalkozások kötelesek könyveikben illetve archívumaikban megőrizni a tevékenységükkel kapcsolatos információkat, amely kötelezettség *a fortiori* fennáll attól a pillanattól kezdve, hogy a vállalkozáshoz információkérést vagy figyelemztető levelet intéznek.

- 30 Ami a FEG-nek az eljárás gyors lefolytatásában álló érdekét illeti, a Bizottság a megtámadott ítélet 80. pontjára utal, amelyben az Elsőfokú Bíróság kifejezetten megerősítette, hogy a kifogásközlés kézhezvételétől kezdve a vállalkozás különös érdeke az, hogy a Bizottság az eljárás e szakaszát különös gondossággal folytassa le, a védelemhez való jogok megsértése nélkül. Ez utóbbi előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság a fentiekre tekintettel vizsgálta meg azt, hogy az eljárás ésszerű időtartamának túllépése sértette-e a FEG védelemhez való jogát.
- 31 A Bizottság megjegyzi végül, hogy az első jogalap nyilvánvalóan elfogadhatatlan, mivel az Elsőfokú Bíróság ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul abban a tekintetben, hogy az eljárás ésszerű időtartamának túllépése gátolta-e a FEG-et a védelmének előkészítésében, továbbá a jogalap nyilvánvalóan megalapozatlan, tekintettel arra, hogy a megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul.
- 32 A CEF ugyanígy előadja a válaszbeadványában, hogy a FEG első jogalapja a megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul. Az eljárás ésszerű időtartamának értékelése során az Elsőfokú Bíróság jogszerűen járt el azzal, hogy az időtartam kezdetének az információkérés időpontját, 1991. július 25-ét vette figyelembe.
- 33 Az eljárás ésszerű időtartamát, valamint a védelemhez való jog megsértését illetően a CEF a C-185/95 P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-8417. o.) 49. pontjára hivatkozik annak alátámasztása érdekében, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot annak megállapításával, hogy bár a közigazgatási eljárás első szakasza túlságosan elhúzódott, az ésszerű eljárási határidő elve nem sérült a védelemhez való jog megsértésére vonatkozó bizonyíték hiányában.

- 34 Mindenesetre a CEF előadja, hogy ez az Elsőfokú Bíróságnak a jelen ügyre vonatkozó ténymegállapításai közé tartozik, amely nem képezi tárgyát a Bíróság felülvizsgálatának. Az első jogalapot ezért elfogadhatatlansága, vagy legalábbis megalapozatlansága miatt el kell utasítani.

A Bíróság álláspontja

- 35 A versenypolitika terén a közigazgatási eljárásokban az ésszerű eljárási határidő betartása közösségi jogi alapelv, amelynek a betartását a közösségi bíróságok biztosítják (a C-282/95 P. sz., Guérin automobiles kontra Bizottság ügyben 1997. március 18-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-1503. o.] 36. és 37. pontja, valamint a már hivatkozott Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 167–171. pontja).
- 36 Meg kell vizsgálni, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta-e a jogot azzal, hogy elutasította a fenti elv állítólagos Bizottság általi megsértésére vonatkozó érveket.
- 37 A FEG állításával ellentétben, az Elsőfokú Bíróság az ésszerű eljárási határidő elvének alkalmazása céljából különbséget tett a közigazgatási eljárás két szakasza, vagyis a közigazgatási eljárás a kifogásközlést megelőző első szakasza, valamint az eljárás további részének megfelelő szakasza között (lásd a megtámadott ítélet 78. pontját).
- 38 Ez a megközelítés valóban megfelel a Bíróság ítélkezési gyakorlatának. Így a már hivatkozott Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 181–183. pontjában a Bíróság megállapította, hogy lehetséges a közigazgatási eljárás két különböző – az eljárás belső logikájának megfelelő – szakaszának vizsgálata. Az a

kifogásközléssel záruló első szakasz kezdete az az időpont, amikor a Bizottság a közösségi jogalkotó által ráruházott hatáskörében eljárva olyan intézkedést tesz, amelyben jelzi a jogsértést és lehetővé teszi az érintett vállalkozás számára, hogy az eljárás alakulását illetően állást foglaljon. A második szakasz a kifogásközléstől a végleges határozat elfogadásáig tart. Ez teszi lehetővé a Bizottság számára, hogy a felrótt jogsértés tekintetében végleges határozatot hozzon.

39 A közigazgatási eljárás két szakasza közti különbségtételt követően, az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta ezek időtartama túlzott jellegét.

40 Az első szakaszt illetően az Elsőfokú Bíróság megállapította a megtámadott ítélet 76. pontjában, hogy jelentős idő telt el a FEG részére 1991. szeptember 16-án küldött figyelmeztető levél megküldése és a vizsgálat között, amely 1994. december 8-án kezdődött. Az Elsőfokú Bíróság elismerte, hogy ez az időtartam túlzott és a Bizottság tétlenségének tulajdonítható.

41 A közigazgatási eljárás második szakasza tekintetében, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 85. pontjában megállapította, hogy körülbelül 23 hónap telt el a felek meghallgatása és a vitatott határozat között, amely időtartam jelentős anélkül, hogy az a FEG-nek vagy a TU-nak felróható lenne. Az Elsőfokú Bíróság megállapította ezért, hogy a Bizottság túllépte a hivatkozott határozat meghozatalához általában szükséges időtartamot.

42 Mivel az eljárás – a FEG-nek vagy a TU-nak nem felróható – túlzott elhúzódásának megállapítása önmagában nem volt elegendő az ésszerű eljárási határidő elve megsértésének megállapításához, az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta, hogy ez milyen

hatással volt a FEG védelemhez való jogára. E megközelítés alapvetése a megtámadott ítélet 74. pontjából következik, amelyben az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy az eljárási határidő túllépése csak akkor indokolja a jogsértést megállapító határozat megsemmisítését, ha bizonyítható, hogy ezen elv megsértése sértette az érintett vállalkozások védelemhez való jogát. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint a fenti meghatározott eseten kívül az ésszerű határidőn belüli határozathozatal kötelezettségének megsértése nem érinti a 17. rendelet alapján folytatott közigazgatási eljárás érvényességét.

43 Az ésszerű eljárási határidő elve megsértése megállapításának e feltétele jogszerű. A már hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ítélet 49. pontjában, az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás időtartamának értékelése körében a Bíróság kimondta, hogy amennyiben megállapítható, hogy az eljárás időtartama kihatott a jogvita eldöntésére, ez a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését vonhatja maga után. Ugyanezt a megközelítést alkalmazza az Elsőfokú Bíróság érvelése során, amely alapján arra a következtetésre jutott, hogy a Bizottság előtti eljárás túlzott időtartama a vitatott határozat megsemmisítéséhez vezethet, amennyiben a FEG védelemhez való joga sérült, amely feltételezés helytállósága esetén az nyilvánvalóan kihatott az eljárás tárgyára.

44 Következésképpen, ebben a körben meg kell vizsgálni a FEG védelemhez való joga állítólagos megsértésének az Elsőfokú Bíróság általi elemzését.

45 A megtámadott ítéletből következik, hogy ez a vizsgálat kizárólag a FEG védelemhez való jogának a közigazgatási eljárás második szakasza elhúzódása miatti megsértésére korlátozódik. A hivatkozott ítélet 93. pontjában az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a közigazgatási eljárás túlzott elhúzódása a meghallgatást követően nem érintette a FEG és a TU védelemhez való jogát.

46 Az eljárásnak a kifogásközlést megelőző szakaszát illetően, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 79. pontjában kifejtette, hogy a közigazgatási eljárás e szakaszának elhúzódása önmagában nem érinthette a védelemhez való jogot, mivel a FEG-et és a TU-t formálisan nem vádolták meg a kifogásközlés kézhezvételéig.

47 Ez a következtetés helyes annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a FEG és a TU csak kifogásközlés megküldésével értesültek hivatalosan arról, hogy a Bizottság az általa lefolytatott vizsgálat következtében milyen jogsértéseket ró fel nekik. Az Elsőfokú Bíróság érvelése azon alapul, hogy az érintett vállalkozások csak a közigazgatási eljárás második szakaszában élhetnek védelemhez való jogukkal, erre kifogásközlést megelőző szakaszban nincsen lehetőség, mivel a Bizottság még nem fogalmazta meg az állítólagos jogsértéseket.

48 Ugyanakkor az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 79. pontjában tett megállapítás figyelmen kívül hagyja annak lehetőségét, hogy az eljárás első szakaszának túlzott időtartama hatással lehetett volna a FEG védelemhez való jogának gyakorlására a közigazgatási eljárás második, a kifogásközlés megküldését követő szakaszában.

49 A közigazgatási eljárás első szakaszának túlzott elhúzódása befolyásolhatja az érintett vállalkozások jövőbeli védekezési lehetőségét, csökkentve a védelemhez való jog hatékonyságát, amikor arra az eljárás második szakaszában hivatkoznak. Ugyanis – amint azt a főtanácsnok indítványának 129. pontjában kifejtette – minél több idő telik el egy olyan vizsgálati cselekmény, mint a jelen ügyben a figyelmeztető levél és a kifogásközlés között, annál inkább valószínű, hogy a kifogásközlésben felrótt jogsértéssel kapcsolatos mentő bizonyítékokat lehetetlen, vagy csak nehézségek

arán lehet összegyűjteni, különösen ami a mentő tanúvallomásokat illeti, tekintettel az érintett vállalkozások vezető testületeinek összetételében valószínűleg bekövetkező változásokra és a személyzeti változásokra. Az ésszerű eljárási határidő elvére vonatkozó vizsgálata körében, az Elsőfokú Bíróság nem vette kellően figyelembe a fenti elv alkalmazásának ezen aspektusát.

50 A védelemhez való jog tiszteletben tartása, amely elv alapvető jellegét a Bíróság ítélkezési gyakorlata több ízben hangsúlyozta (lásd különösen a 322/81. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 1983. november 9-én hozott ítéletet [EBHT 1983., 3461. o.] 7. pontját) a jelen ügghöz hasonló eljárásokra vonatkozóan, nagy hangsúlyt fektet annak elkerülésére, hogy ezek a jogok orvosolhatatlanul sérüljenek az első szakasz túlzott elhúzódása miatt, továbbá, hogy ez az időtartam ne akadályozza meg az olyan magatartások fennállását cáfoló bizonyítást, amelyek megalapozhatják az érintett vállalkozások felelősségét. Ezért a védelemhez való jog esetleges sérülésének vizsgálata nem korlátozódhat arra a szakaszra, amikor ez a jog ténylegesen érvényesül, vagyis a közigazgatási eljárás második szakaszára. A védelemhez való jog hatékonysága esetleges gyengülésének forrására vonatkozó vizsgálatnak az eljárás egészére ki kell terjednie, figyelembe véve annak teljes hosszát.

51 Így az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot azzal, hogy a megtámadott ítéletben a védelemhez való jog állítólagos – a közigazgatási eljárás túlzott elhúzódása miatti – megsértésének vizsgálatát az eljárás második szakaszára korlátozta. Elmulasztotta annak vizsgálatát, hogy a közigazgatási eljárás teljes időtartama - beleértve a kifogásközlést megelőző szakaszt is – a Bizottságnak felróható rendkívüli elhúzódása, érinthette-e a TU és a FEG későbbi védekezési lehetőségét, illetve különösen azt, hogy ez utóbbi ezt a tényt meggyőzően bizonyította-e.

52 Következésképpen a FEG első jogalapiját el kell fogadni annyiban, amennyiben az ésszerű eljárási határidő elvének alkalmazása során téves jogalkalmazás tekintetében megalapozott. Következésképpen a megtámadott ítéletet azon részében hatályon kívül kell helyezni, amely szerint a közigazgatási eljárás első szakaszának elhúzódása önmagában nem érinthette a FEG védelemhez való jogát.

- 53 A Bíróság alapokmánya 61. cikke első bekezdésének értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság az Elsőfokú Bíróság határozatát hatályon kívül helyezi, az ügyet érdemben maga is eldöntheti, amennyiben a per állása megengedi, vagy határozathozatalra visszautalhatja az Elsőfokú Bírósághoz.
- 54 A jelen ügyben mivel a közigazgatási eljárás elhúzódására tekintettel a védelemhez való jog állítólagos megsértésének kérdése elsőfokon megvitatásra került és a FEG-nek így lehetősége volt érvei előadására ebben a tekintetben, a Bíróság érdemben eldöntheti az ügyet.
- 55 A FEG az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetében előadta, hogy az ésszerű eljárási határidő elvének megsértése sértette a védelemhez való jogát is. Az idő múlása miatt egyre nehezebbnek bizonyult felvilágosítást szerezni a Bizottság kifogásaival kapcsolatban. Azon személyek nagy része, akik ez utóbbi vizsgálatának tárgyát képező időszakban a fenti vállalkozás vezetésében részt vettek, az évek múlásával már nem voltak az irányító szervek tagjai, és a korábbi igazgatók egy része nyugdíjba vonult vagy külföldre ment, és nem lehetett velük a továbbiakban kapcsolatba lépni pontosítás céljából.
- 56 Ebben a tekintetben meg kell jegyezni, hogy a FEG által a védelemhez való jog állítólagos megsértése alátámasztására előadott érvelés absztrakt és pontatlan. Ezen jog az eljárás első szakaszának elhúzódása miatti megsértésének bizonyítása érdekében a FEG feladata annak megalapozása, hogy a kifogásközlés időpontjában, vagyis 1996. július 3-án azért volt csak korlátozott lehetősége a Bizottság által közölt kifogások megcáfolására, mert a közigazgatási eljárás első szakasza ésszerűtlenül hosszú volt.

- 57 A jelen ügyben, az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetében a FEG elmulasztotta annak pontosítását, hogy kik azok a személyek, akik korábban e vállalkozásnál dolgoztak, és akiknek a távozása meggátolta a Bizottság által közölt kifogások tárgyát képező eseményekre vonatkozó felvilágosítás megszerzését.
- 58 Másrészt a FEG nem jelezte sem e személyek távozásának időpontját, sem azon információ vagy felvilágosítás tárgykörét és jellegét, amely szükséges lett volna a védelméhez, továbbá azokat a körülményeket sem, amelyek miatt lehetetlen volt e személyek tanúvallomásának beszerzése, amelynek hiánya korlátozta a védelmi jogok hatékonyságát.
- 59 Ez az általános jellegű érvelés nem alkalmas arra, hogy a védelemhez való jog megsértésének valódiságát bizonyítsa, amelyet minden esetben az ügy sajátos körülményeire tekintettel kell vizsgálni.
- 60 A fentiekből következik, hogy a FEG a védelemhez való jog megsértésére vonatkozó érveit nem támasztják alá olyan meggyőző bizonyítékok, amelyek alapján kimutatható lenne, hogy ez a jogsértés a kifogásközlést megelőző közigazgatási eljárás túlságos elhúzódásának következménye lenne, és hogy a kifogásközlés időpontjában a hatékony védelem lehetősége már emiatt sérült.
- 61 Így a FEG által az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetében előadott, az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó jogalap megalapozatlan, és azt el kell utasítani.
- 62 Következésképpen a FEG által az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetében előadott jogalapot a megalapozott rész tekintetében is el kell utasítani.

A figyelmeztető levél megküldését követően keletkezett bizonyítékok állítólagos figyelmen kívül hagyására vonatkozó második jogalapról

A felek érvei

- 63 A FEG vitatja az Elsőfokú Bíróság értékelésének állítólagos belső ellentmondásosságát abban a tekintetben, hogy bár a kifogásközlést megelőző időszakot nem vette figyelembe a közigazgatási eljárás időtartama ésszerűségének vizsgálata során, mivel az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint csak a kifogásközléssel vonták a FEG-et eljárás alá, ugyanakkor az ugyanebben az időszakban született mentő bizonyítékokat automatikusan elvetette, ami világosan jelzi, hogy már a közigazgatási eljárás első szakaszában sérelmezték FEG magatartását.
- 64 Különösen a megtámadott ítélet 196. és 208. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem tulajdonított bizonyító erőt egy, az első információkérést követően létrejött bizonyítéknak, nevezetesen a NAVEG-tag vállalkozás, a Spaanderman Licht 1991. május 22-i és augusztus 14-i levelének, amelyek kétségbe vonják a Bizottságnak a kollektív kizárólagossági rendszer fennállásával kapcsolatos megállapításait és amelyek gyengíthették volna az utóbbi a FEG-gel szemben megfogalmazott kifogásait.
- 65 A FEG előadja, hogy az a tény, hogy az Elsőfokú Bíróság elvetette ezt az eljárás kezdete után keletkezett mentő bizonyítékot a bizonyíték keletkezésének dátumán kívül minden más indokolás nélkül, súlyos hiba a megtámadott ítélet indokolásában és sérti az ártatlanság vélelmének elvét.
- 66 A Bizottság elsőként előadja, hogy ez a jogalap elfogadhatatlan annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság ténybeli értékelésének a fellebbezés keretében a Bíróság általi felülvizsgálatára irányul az ügy bizonyítékainak bizonyító ereje tekintetében.

- 67 Másodlagosan, a Bizottság előadja, hogy a FEG második jogalapja teljességgel megalapozatlan. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 208. és 216. pontjában kellően indokoltan kifejtette a fenti levelek meggyőző jellegének hiányát.

A Bíróság álláspontja

– Előzetes megjegyzések

- 68 Fontos emlékeztetni a Bíróság felülvizsgálati hatáskörének korlátaira a fellebbezés során.
- 69 Ezzel kapcsolatban az EK 225. cikkből és a Bíróság alapokmánya 58. cikkének első albekezdéséből az következik, hogy kizárólag az Elsőfokú Bíróság rendelkezik hatáskörrel egyrészt a tényállás megállapítására – kivéve ha megállapításainak anyagi pontatlansága a hozzá benyújtott eljárási iratokból ered – másrészt a tények értékelésére. Amint az Elsőfokú Bíróság megállapította vagy értékelte a tényállást, a Bíróság rendelkezik hatáskörrel az EK 225. cikk értelmében a tények jogi minősítésének és az abból az Elsőfokú Bíróság által levont jogkövetkezmények felülvizsgálatára (lásd különösen a már hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ítélet 23. pontját, valamint a C-551/03. P. sz., General Motors kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-3173. o.] 51. pontját).
- 70 A Bíróság így nem rendelkezik hatáskörrel sem a tényállás megállapítására, sem – fő szabályként – az Elsőfokú Bíróság által az e tényállás alátámasztására elfogadott bizonyítékok megvizsgálására. Amennyiben a bizonyítékok megszerzése szabályszerűen történt, valamint az általános jogelveket és a bizonyítási teherre és a bizonyításfelvételre vonatkozó eljárási szabályokat tiszteletben tartották, kizárólag az

Elsőfokú Bíróság feladata annak mérlegelése, hogy a hozzá benyújtott bizonyítékoknak milyen bizonyító erőt tulajdonít. E mérlegelés, eltekintve e bizonyítékok téves értelmezésétől, nem minősül a Bíróság vizsgálata alá tartozó jogkérdésnek (lásd különösen a fent hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ítélet 24. pontját, és az ugyancsak hivatkozott General Motors kontra Bizottság ítélet 52. pontját).

71 Másrészt az a kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság ítéletének indokolása ellentmondásos vagy hiányos-e olyan jogi kérdés, amely önmagában felvethető a fellebbezés során (a C-401/96 P. sz., Somaco kontra Bizottság ügyben 1998. május 7-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-2587. o.] 53. pontja és a C-446/00. P. sz., Cubero Vermurie kontra Bizottság ügyben 2001. december 13-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-10315. o.] 20. pontja).

72 Az indokolási kötelezettséget illetően, az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem köteles olyan magyarázatot adni, amely egyenként és kimerítően követi a felek által előadott összes érvet. Az indokolás lehet közvetett is, amennyiben lehetővé teszi az érdekelt felek számára, hogy megismerjék azokat az adott intézkedés okait és lehetővé teszik a hatáskörrel rendelkező bíróság számára a bírói felülvizsgálat gyakorlását (lásd ebben a tekintetben a C-204/00. P., C-205/00 P, C-211/00. P. C-213/00. P. C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ügyben 2004. január 7-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-123. o.] 372. pontját)

– A második jogalap vizsgálata

73 Amennyiben a FEG második jogalapja annak bemutatására irányul, hogy a megtámadott ítélet indokolása egyes bizonyítékok bizonyító erejével kapcsolatban hiányos, vagy ellentmondásos ez a jogalap elfogadható.

- 74 Az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetben, a FEG és a TU vitatták a Bizottság által a vitatott határozatban példaképpen felsorolt, a NAVEG és a FEG között az utóbbi tagjai beszerzései tárgyában létrejött *gentlemen's agreement* végrehajtásával kapcsolatos bizonyítékokat (a továbbiakban a *gentlemen's agreement*). Ebben a tekintetben különösen a Spaanderman Licht két levelére hivatkoztak.
- 75 A megtámadott ítélet 196. és 208. pontjában az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta e levelek bizonyító erejét.
- 76 Az 1991. augusztus 14-i levelet illetően az Elsőfokú Bíróság a hivatkozott 196. pontban megvizsgálta a bizonyító erejét, a levél tartalmát, illetve megírásának körülményeit összevetve. Először megállapította, hogy a levelet a NAVEG-nek címezték egy-két nappal korábban feltett kérdésre válaszul. Ezért a NAVEG volt az, aki a Spaanderman Licht kikérdezését kezdeményezte azzal kapcsolatban, hogy miért nem szállít a CEF részére. Másodszor az Elsőfokú Bíróság jelezte, hogy ez a levél a Bizottság által a FEG-nek és a TU-nak címzett, 1991. július 25-i információkéréseket követően született és ez a tény megfosztja azt meggyőző jellegétől.
- 77 Az 1991. május 22-i a Spaanderman Licht által a CEF-nek küldött levelet illetően az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Spaanderman Licht ebben csak azt jelezte, hogy nem kívánja viszonteladói körét kiterjeszteni. Az Elsőfokú Bíróság mindenestre megjegyezte, hogy a levél akkor született, amikor a Bizottság vizsgálata már folyamatban volt.
- 78 Így a megtámadott ítélet 196. és 208. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság kellően indokolta a fenti levelek meggyőző jellegének hiányát és a bizonyítékként való figyelembevételük elutasítását.

- 79 Ami a megtámadott ítélet indokolásának FEG szerinti ellentmondásosságát illeti, meg kell jegyezni, amint azt a főtanácsnok az indítványának 27. pontjában tette, hogy a közigazgatási eljárás időtartama ésszerűségének és az Elsőfokú Bíróság elé terjesztett bizonyítékok bizonyító erejének vizsgálata közötti logikai kapcsolat hiányában a hivatkozott ítélet nem tartalmaz ellentmondást.
- 80 Másrészt, kizárólag az Elsőfokú Bíróság feladata a felek által elé terjesztett bizonyítékok értékelése, amennyiben a bizonyíték nem függ szükségszerűen a közigazgatási eljárás azon szakaszának hosszától, amelyben azt megfogalmazták. Amint azt a főtanácsnok az indítványának 28. pontjában megállapította, a bizonyító erőt az összes körülmény figyelembevételével kell értékelni. A megtámadott ítélet 196. és 208. pontjából következik, hogy az a tény, hogy a Bizottság már megkezdte a vizsgálatot nem az egyetlen oka annak, hogy az Elsőfokú Bíróság elutasította a Spaanderman Licht 1991. május 22-i és augusztus 14-i levelét, mint ami nem alkalmas a Bizottság által előadott bizonyítékok cáfolatára a *gentlemen's agreement* megkötése tekintetében. Ezért a hivatkozott 196. és 208. pontot nem lehet úgy értelmezni, hogy semmilyen bizonyító erő nem tulajdonítható olyan iratnak, amelyet akkor fogalmaztak, amikor a Bizottság vizsgálata már folyamatban volt.
- 81 A fentiekre tekintettel a fellebbezés alátámasztására előterjesztett második jogalapot, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A Bizottság által az állítólagos kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozóan előterjesztett bizonyítékoknak az Elsőfokú Bíróság általi értékelésére vonatkozó harmadik jogalapról

A felek érvei

- 82 Harmadik jogalapjával a FEG vitatja az Elsőfokú Bíróságnak azokra a bizonyítékokra vonatkozó értékelését, amelyeket a Bizottság azon állításai alátámasztására

terjesztett elő, amelyek a FEG-nek felrótt, az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésével – vagyis a kollektív kizárólagossági rendszer, amely 1986. március 11. és 1994. február 25. között állt fenn a FEG és a NAVEG között – voltak kapcsolatosak. Ezek a bizonyítékok teljességgel gyengék és közvetettek ahhoz, hogy jogi bizonyítékként szolgáljanak és nem elég meggyőzőek egy folyamatos jogsértés bizonyítására.

⁸³ A FEG a megtámadott ítélet 141. pontjára utal, amelyben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a Bizottság a megállapításait „a releváns bizonyítékok és jelek összességének együttes értékelésére alapozta”. Előadja, hogy a jelen ügyben hiányos volt a bizonyítási eljárás és annak nem jeleken, hanem jogilag elfogadott és meggyőző bizonyítékokon kell alapulnia a megállapított jogsértés és annak időtartama tekintetében.

⁸⁴ Másrészt a FEG felrója az Elsőfokú Bíróságnak azt, hogy nem vette figyelembe azt, hogy a Bizottság az indokolásában a legkisebb bizonyítéokra sem utalt annak tekintetében, hogy a kizárólagossági rendszer fennállt volna az 1986. március 12. és 1989. február 28., valamint az 1991. november 8. és az 1994. február 25. közötti időszakban.

⁸⁵ A FEG vitatja a megtámadott ítélet 411. pontját, amelyben az Elsőfokú Bíróság öt marasztaló ítéletet hozott annak megállapításával, hogy „a Bizottság bizonyította a folyamatos jogsértés fennállását az 1986 és 1994 közötti időszakban.” A fenti ítélet 406. pontjából következően ennek az egyetlen indoka az volt, hogy az Elsőfokú Bíróság a TU-nak felrótt jogsértésekkel kapcsolatban úgy vélte, hogy azok „természerszerűleg folyamatos jellegűek”. A FEG vitatja ezt az érvelést és fenntartja, hogy az nem tesz eleget az indokolási kötelezettségnek.

⁸⁶ A Bizottság előadja, hogy a harmadik jogalap elfogadhatatlan, mivel arra vonatkozik, hogy a Bíróság vizsgálja meg újra az Elsőfokú Bíróság által már elemzett és elutasított jogalapokat és érveket.

87 Másodlagosan a Bizottság előadja, hogy ez a jogalap megalapozatlan. Azzal kapcsolatban, hogy a FEG felrótta az Elsőfokú Bíróságnak azt, hogy jogilag téves szempontot alkalmazott azzal, hogy „jelekre” alapozta ítéletét, a Bizottság előadja, hogy ezen szempont megfelelőségét megerősítette a Bíróság a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 57. pontjában.

88 Ami a kollektív kizárólagossági rendszer egyes időszakokban való fennállására vonatkozó bizonyítékok állítólagos hiányát illeti, a Bizottság vitatja a megtámadott ítélet erre vonatkozó értelmezését és előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a jogsértést „folyamatos jogsértésnek” kell minősíteni (lásd a hivatkozott ítélet 90., 406. és 411. pontját).

89 A FEG állításával ellentétesen a Bizottság előadja, hogy a kollektív kizárólagossági rendszer időtartamának megállapítását az Elsőfokú Bíróság nem kizárólag a jogsértés „folyamatos” jellegére alapozta. A megtámadott ítélet 192. és 408. pontjára hivatkozik, amelyekben az Elsőfokú Bíróság részletesen leírta azokat a jeleket, amelyek lehetővé tették a Bizottság számára a jogsértés időtartamának megállapítását.

A Bíróság álláspontja

90 A harmadik jogalap keretében a FEG lényegében azokat a jogi kritériumokat vitatja, amelyeket az Elsőfokú Bíróság alapul vett a Bizottság által a EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének időtartamára vonatkozóan előterjesztett bizonyítékok értékelése során. Másrészt a FEG előadja, hogy a megtámadott ítélet nem kellően indokolt a kollektív kizárólagossági rendszer „folyamatos” jellege tekintetében. Ennek fényében a harmadik jogalap jogkérdésekre vonatkozik, amelyeket a Bíróság elé lehet terjeszteni a fellebbezés során, és ezért azt elfogadhatónak kell tekinteni.

- 91 Mivel a *gentlemen's agreement* fennállását vitatta a FEG és a TU, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 141. pontjában kimondta, hogy meg kell vizsgálni azt, hogy a vitatott határozatban a Bizottság eleget tett-e a bizonyítási terhének azon megállapítása tekintetében, amely szerint bizonyíték van arra, hogy a *gentlemen's agreement* 1986. március 11-étől kezdődően fennállt. Az Elsőfokú Bíróság megjegyezte, hogy ez a megállapítás a releváns jelek és bizonyítékok összességének együttes értékelésén alapult.
- 92 A hivatkozott *gentlemen's agreement* létrejöttét és működését vizsgálva, az Elsőfokú Bíróság megállapította a megtámadott ítélet 210. pontjában, hogy a globális értékelést figyelembe véve a FEG és a TU nem tudták megcáfolni a Bizottság által a vitatott határozatban felsorolt jelek meggyőző, tárgyilagos és egymást erősítő jellegét.
- 93 A jelen fellebbezés keretében a FEG vitatja a „jelekre” történő hivatkozás megfelelő voltát, a kollektív kizárolagossági rendszer fennállásának bizonyítása érdekében.
- 94 Ez az érvelés nem fogadható el. A Bíróság kimondta korábban, hogy az esetek többségében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás fennállására lehet következtetni egyes véletlenekből és jelekből, amelyek együttesen vizsgálva – egyéb magyarázat hiányában – bizonyíthatják a versenyjogi szabályok megsértését (lásd a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 57. pontját).
- 95 Amint azt a főtanácsnok kifejtette az indítványának 38. pontjában, az ilyen jelek és véletlenek nemcsak a versenyellenes magatartás vagy megállapodás fennállására engednek következtetni, hanem egy folyamatos versenyellenes magatartás, valamint a versenyjogi szabályokba ütköző megállapodás időtartamára is.

- 96 A fenti ítélezési gyakorlatra tekintettel az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot azzal, hogy a kollektív kizárólagossági rendszer fennállásának és időtartamának értékelését „a releváns bizonyítékok és jelek összességének együttes értékelésére alapozta”. Az a kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság milyen bizonyító erőt tulajdonított az egyes, a Bizottság által előterjesztett bizonyítékoknak és jeleknek ténybeli értékelés, és mint olyan kívül esik a Bíróság általi felülvizsgálat keretén a fellebbezés során.
- 97 A harmadik jogalap körében a FEG azt is felrója, hogy az Elsőfokú Bíróság figyelmen kívül hagyta azt, hogy bizonyos időszakok tekintetében a kollektív kizárólagossági rendszer fennállása nem volt bizonyított.
- 98 Meg kell jegyezni ebben a tekintetben, hogy a megtámadott ítélet 411. pontjában az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a Bizottság bizonyította a folyamatos jogsértés fennállását az 1986 és 1994 közötti időszak tekintetében. Az a tény, hogy nem terjesztettek elő bizonyítékot egyes meghatározott időszakok tekintetében nem akadályozza annak megállapítását, hogy a jogsértés a hivatkozott időszakoknál összességében hosszabb időtartam alatt állt fenn, amennyiben ezt tárgyilagos és egybehangzó bizonyítékok ezt megalapozzák. Egy több éven át tartó jogsértés esetén az a tény, hogy a kartell megjelenési formái különböző időszakokban érvényesülnek és azokat hosszabb-rövidebb időszakok választják el egymástól, nem befolyásolja a kartell fennállását annyiban, amennyiben a jogsértés részét képező különböző magatartások azonos célt szolgálnak, továbbá egy sajátos és folyamatos jellegű jogsértés keretébe illeszkednek.
- 99 A FEG vitatja továbbá az Elsőfokú Bíróságnak a „folyamatos jogsértés” fennállására vonatkozó megállapítását is. A FEG előadja, hogy az ilyen jogsértés megállapításának egyetlen – a megtámadott ítélet 406. pontjában meghatározott – indoka az, hogy az Elsőfokú Bíróság a TU-nak felrótt jogsértésekkel kapcsolatban megállapította, hogy azok „természetszerűleg folyamatos jellegűek”. A FEG vitatja ezt az érvelést, mivel álláspontja szerint az nem teljesíti az indokolási kötelezettséget, a jogsértések „jellegére” való utalás nem minősülhet megfelelő indokolásnak.

100 Ez az érvelés nyilvánvalóan figyelmen kívül hagyja a megtámadott ítélet 411. pontját, amelyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság bizonyította a folyamatos jogsértés fennállását az 1986 és 1994 közötti időszak tekintetében. Az Elsőfokú Bíróság ebben a tekintetben utalt a hivatkozott ítélet korábbi szakaszaiban tett megállapításaira, nevezetesen a 408. pontra, amelyben részletesen kifejtette a jogsértés időtartamának megalapozottságát. Ez a pont a következőket tartalmazza:

„A [vitatott] határozat 1. cikke szerinti jogsértést illetően a Bizottság nem volt abban a helyzetben, hogy pontosan meghatározhassa a kollektív kizárólagossági rendszer létrejöttének időpontját. Ugyanakkor bizonyítani tudta a rendszer fennállását az 1986. március 11-i találkozójával kezdődően, amelynek során a FEG és a NAVEG vezetőségei *gentlemen's agreement*-et kötöttek. A Bizottság továbbá számos olyan, a fenti találkozót követő jelet talált, amelyek alapján úgy vélte, hogy a *gentlemen's agreement*-et a NAVEG tagjai folyamatosan alkalmazták (lásd a [vitatott] határozat (47)–(49) preambulumbeközlését). A Bizottság másrészt számos olyan jelet bemutatott, amelyek alapján arra lehet következtetni, hogy a NAVEG tagjai követték a szövetség tanácsát a *gentlemen's agreement* végrehajtását illetően (lásd a [vitatott] határozat (50)–(52) preambulumbeközlését). Az utolsó ilyen jel a Hemmink társaság 1994. február 25-i taggyűlésének jegyzőkönyve, amelynek során a NAVEG e tagja jelezte, hogy nem szállított egy olyan nagykereskedő részére, amely nem volt a FEG tagja.[...]”

101 A fentiekre tekintettel el kell utasítani a FEG által a fellebbezése alátámasztására előadott, az indokolási kötelezettség megsértésével kapcsolatos harmadik jogalapot, amely a Bizottság által a vitatott határozatban az állítólagos kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozóan előterjesztett bizonyítékoknak az Elsőfokú Bíróság általi értékelésére vonatkozott.

A FEG az árral kapcsolatos összehangolt magatartásokkal kapcsolatos érveinek az Elsőfokú Bíróság általi értékelésére vonatkozó negyedik jogalapról

- 102 A FEG a negyedik jogalapjában előadja, hogy a neki felrótt jogsértés számos szempontját illetően, az Elsőfokú Bíróság elmulasztotta az általa előadott érvek lényegének vizsgálatát, illetve azokat nyilvánvalóan pontatlanul vette figyelembe, megsértve így az indokolási kötelezettségét. Ezen jogalap öt részre osztható.

A negyedik jogalap első részéről, amely az árral kapcsolatos összehangolt magatartások egyetlen folyamatos jogsértésként való minősítésére vonatkozik

– A felek érvei

- 103 A FEG szerint az indokolási kötelezettségre tekintettel érthetetlen és azzal összeegyeztethetetlen az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 403–412. pontjában tett azon megállapítása, amely szerint az árral kapcsolatos különböző megállapodások egyetlen folyamatos jogsértésnek minősülnek.

- 104 A FEG előadja, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egyetlen jogsértés fennállása megállapításának feltétele az, hogy a különböző felrótt cselekmények az „azonos jogtárgy” miatt „egy átfogó terv” részét képezzék (lásd ebben a tekintetben a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 258. pontok).

- 105 A jelen ügyben a heterogén döntésekből és magatartásokból következik, amelyek jogtárgya teljességgel eltérő volt, hogy a Bizottság abból nem következtetett egy átfogó tervre, hanem bizonyítania kellett volna, hogy ezek a magatartások lényegükben összekapcsolódnak. Az Elsőfokú Bíróságnak vizsgálnia kellett volna, hogy a Bizottság bizonyította-e a kapcsolatot.
- 106 A FEG vitatja, hogy lett volna ilyen „átfogó terv” és előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság következtetése olyan hiányosságokkal van tele, amelyek összeegyeztethetetlenek az indokolási kötelezettséggel.
- 107 Ebben a tekintetben a Bizottság elsőként előadja, hogy a FEG ezen jogalapja az Elsőfokú Bíróság ténybeli értékelésének Bíróság általi felülvizsgálatára irányul az „átfogó terv” létezésére vonatkozó bizonyítékok tekintetében. Ezért ez a negyedik jogalap elfogadhatatlan.
- 108 Másodlagosan, a Bizottság fenntartja, hogy a negyedik jogalap első része megalapozatlan. A megtámadott ítélet 342. pontjában az Elsőfokú Bíróság világosan és indokoltan úgy találta, hogy a két megállapított jogsértés, vagyis a kollektív kizárólagossági rendszer és az arra vonatkozó megállapodások egy „átfogó terv” részét képezték és ezért versenyellenes céljuk azonos volt. A Bizottság előadja, hogy ami igaz a két jogsértés tekintetében, szükségszerűen igaz azok fő alkotórészei tekintetében is.

– A Bíróság álláspontja

- 109 A FEG által hivatkozott negyedik jogalap első része azon jogi kritériumok – továbbá a megtámadott ítélet vonatkozó indokolása – ellen irányul, amelyekre az Elsőfokú

Bíróság a különböző árrögzítő magatartások minősítését alapozta, amely szerint azok egyetlen és folyamatos jogsértést képeznek. Ezért ez a rész elfogadható.

- 110 Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése nemcsak egy elszigetelt magatartás eredménye lehet, hanem egy magatartássorozat, vagy még inkább egy folyamatos magatartás eredménye is. Ez az értelmezés nem vitatható azon az alapon, hogy a magatartássorozat, vagy még a folyamatos magatartás egyes elemei önmagukban is a fenti rendelkezés megsértésének minősülhetnek. Amennyiben a különböző magatartások – azonos, közös piacon belül versenykorlátozó tárgyuk alapján – egy „átfogó terv” keretében illeszkednek, a Bizottság a fenti cselekmények miatti felelősségét jogszerűen róhatja fel az összességében figyelembe vett jogsértésben való részvétel alapján. (lásd a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 258. pontját).
- 111 A megtámadott ítéletből következik, hogy éppen ilyen érvelés alapján minősítette az Elsőfokú Bíróság az árra vonatkozó összehangolt magatartásokat egyetlen folyamatos jogsértésnek.
- 112 Különösen a megtámadott ítélet 342. pontjában, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a kollektív kizárólagossági rendszernek és az árrögzítő magatartásoknak azonos versenyellenes célja van: az áraknak a versenyképes ár feletti szinten tartása egyrészt a Hollandiában az elektrotechnikai nagykereskedelem piacán működni kívánó – és így a FEG tagjaival versenyző – a FEG-ben tagsággal nem rendelkező vállalkozások versenyképességének csökkentése által, és másrészt az árpolitikájuk részleges összehangolása által.
- 113 Amint azt a főtanácsnok kifejtette indítványának 47. pontjában, ugyanezen megállapításokból következik, hogy a jogsértések mindegyike – vagyis a kollektív kizárólagossági rendszer és az árra vonatkozó összehangolt magatartások – önmagában erre a meghatározott célra irányult.

114 A megtámadott ítélet 403–412. pontjának az Elsőfokú Bíróság által a már hivatkozott 342. pontban tett megállapításával együttes olvasata nem enged semmilyen téves jogalkalmazásra, vagy az indokolás hiányára következtetni ezen ítéletben.

115 Következésképpen a negyedik jogalap első részét, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A negyedik jogalap második része, amely az iskolák részére értékesített elektro-technikai felszerelésre adott általános árengedményre vonatkozik

– A felek érvei

116 A negyedik jogalap ezen részében a FEG felrója az Elsőfokú Bíróságnak, hogy a megtámadott ítélet 412. pontjában az iskolák részére értékesített elektrotechnikai termékekre vonatkozó rendes árengedményeket „az árak tekintetében történt összehangolt magatartás 1991 utáni folytatása” bizonyítékának tekintette.

117 A FEG előadja, hogy különleges esetről volt szó, mivel az UNETO kérésére a fenti szövetség tagjainak tett konkrét ajánlást, ami csak a nagykereskedők részére történt szállítások egy részét és csak jelentéktelen mennyiséget érintett, továbbá olyan eset volt, amelynek sajátos társadalmi indoka és igazolása volt. Álláspontja szerint nagymértékű és különleges, az olyan közoktatási intézmények által vásárolt iskolai felszerelésekre adott árengedményekről volt szó, amelyek diákjai a beszerelést végző vállalkozások célcsoportját képezték. Ezek az árengedmények egy meghatározott keresletre válaszoltak és társadalmi célúak voltak.

- 118 A FEG felrója az Elsőfokú Bíróságnak, hogy az figyelmen kívül hagyta ezeket az érveket, amikor a megtámadott ítélet 324. pontjában megállapította, hogy ezen összehangolt magatartás állítólagos társadalmi célját nem lehet figyelembe venni az EK 81. cikk (1) bekezdése keretében. Így az Elsőfokú Bíróság megsértette a fenti rendelkezést, mivel nem vizsgálta azt, hogy a különleges árendedmények rendszere teljesítette-e alkalmazásának összes feltételét, különös tekintettel a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére.
- 119 Másrészt a FEG előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság erre vonatkozó indokolása hiányos.
- 120 A Bizottság elsőként előadja, hogy a negyedik jogalap e részével a FEG az Elsőfokú Bíróság az iskoláknak adott árendedmény tárgyában született megállapodás versenyellenes céljára vonatkozó ténybeli értékelésének felülvizsgálatát kívánja elérni és ezért ez a rész elfogadhatatlan.
- 121 Másodlagosan, a Bizottság előadja, hogy a negyedik jogalap e része megalapozatlan. A megtámadott ítélet 324. pontjában az Elsőfokú Bíróság helyesen értékelt a FEG a fentiekben előadott érvelését, amelyeket az ítélet 311. pontjában bemutatott. Másrészt nem releváns az a tény, hogy – amint azt a FEG állítja – az árendedmény tárgyában született megállapodás „különleges eset” volt. Valójában egy nyilvánvalóan versenyellenes célú magatartás, amely a holland elektrotechnikai nagykereskedelem piacának nagy részét érintette, nem eshet az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya kívül csupán amiatt, hogy „különleges esetről” van szó.

– A Bíróság álláspontja

- 122 A negyedik jogalap ezen része elfogadható amennyiben egyrészt, az iskolák részére értékesített elektrotechnikai felszerelésre adott általános árendedmény minősítésé-

nek jogi kritériumaira, mint az árak tekintetében történt összehangolt magatartás 1991 utáni folytatásának bizonyítékára és másrészt, a megtámadott ítélet erre vonatkozó indokolásának hiányosságára vonatkozik.

123 A megtámadott ítélet 317. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a TU és a FEG nem vitatták az árendedményekre, a nyereségre és az utóbbi tagjainak forgalmára vonatkozó tárgyalások megtörténtét, de előadták lényegében, hogy ezek a tárgyalások nem voltak ellentétesek EK 81. cikk (1) bekezdésével amennyiben azok nem voltak hatással a piacra, mivel azokat nem alkalmazták, illetve nem volt jelentős hatásuk.

124 Az Elsőfokú Bíróság elutasította ezen érveket. A megtámadott ítélet 324. pontja a következőket tartalmazza:

„Az iskolák részére értékesített elektrotechnikai felszerelésre adott általános árendedmény tekintetében (a [vitatott] határozat (83) preambulumbekkezdése) nem vitatott, hogy a FEG, a TU és ezen szervezet többi tagja megállapodtak egy általános 35%-os árendedményben. Ilyen akarategységnek nyilvánvalóan az a célja, hogy megakadályozza a FEG tagjai számára az üzletpolitikájuk szabad alakítását. Ezen összehangolt magatartás állítólagos társadalmi célja nem vehető figyelembe EK 81. cikk (1) bekezdésének keretében.”

125 A megtámadott ítélet ezen pontjából nem következik az, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta volna a jogot, tekintettel arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása céljából nem lényeges a megállapodás tényleges hatása amennyiben nyilvánvaló, hogy annak célja a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 261. pontja).

- 126 Mivel az Elsőfokú Bíróság megállapította az iskoláknak adott általános árengedményre vonatkozó összehangolt magatartás versenyellenes célját, sem annak különleges jellege, sem társadalmi célja nem vonja ki az arra vonatkozó megállapodást az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alól.
- 127 Figyelemmel a fentiekre el kell utasítani a FEG a megtámadott ítélet ezen pontja indokolásának hiányosságára vonatkozó érvelését.
- 128 A negyedik jogalap második részét ezért el kell utasítani.

A negyedik jogalap második részéről, amely az “elektromos vezetékek és kábel” termékbizottság gyakorlatára, valamint más állítólagos információcserére vonatkozik

– A felek érvei

- 129 A negyedik jogalap ezen része a megtámadott ítélet 317–323. pontja ellen irányul, amelyekben az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta az “elektromos vezetékek és kábel” termékbizottság gyakorlatából eredő jogsértést.
- 130 A FEG előadja, hogy ezen vizsgálatból következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem bizonyította, hogy tényleges versenykorlátozásokra került volna sor ezen bizottság keretében, ugyanakkor kimondta a megtámadott ítélet 323. pontjában, hogy a Bizottság jogszerűen minősítette ezt a gyakorlatot, mint „olyan gyakorlat jelei, amelyek célja a verseny a EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti korlátozása”.

- 131 A FEG szerint ezen állítás alapja egy téves feltétel. Állítása szerint a Bizottság nem elégedhet meg azzal, hogy jeleket azonosít, hanem köteles ténylegesen bizonyítani azt, hogy a versenykorlátozó magatartásokra sor került. A FEG előadja, hogy indokoltan és részletesen bizonyította, hogy nem folytatott összehangolt magatartást, amelynek célja a Bizottság által megállapított versenykorlátozás lett volna és így nem teljesültek a feltételei az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti összehangolt magatartás megállapításának.
- 132 A Bizottság ebben a tekintetben fenntartja, hogy a negyedik jogalap ezen része félreértelmezi a megtámadott ítélet 321. és 323. pontját, amelyek szerint az Elsőfokú Bíróság a kérdéses információcsere-rendszert az árverseny korlátozását célzó magatartások összessége egy kiegészítő jelének tekintette. A Bizottság álláspontja szerint az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése – függetlenül azok tényleges hatásától – tiltja azokat a döntéseket és megállapodásokat, amelyek célja a verseny korlátozása (a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 261. pontja).
- 133 A Bizottság hozzáteszi, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata kimondta, hogy az EK-Szerződés hivatkozott cikke szerinti tilalom vonatkozik az összehangolt magatartásokra is anélkül, hogy bizonyítani kellene a versenykorlátozó magatartást vagy hatást; a piaci magatartás önmagában elegendő (a C-49/92 P. sz. Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-4125. o.] 122–124. pontja).

– A Bíróság álláspontja

- 134 Amint a negyedik jogalap többi része is, a harmadik rész a FEG arra vonatkozó érvelésének az Elsőfokú Bíróság általi értékelésére irányul, amelyek szerint a Bizottság által feltárt, az iskoláknak nyújtott árengedménnyel kapcsolatos összehangolt magatartások nem voltak az EK 81. cikk (1) bekezdésével ellentétesek

amennyiben azoknak nem volt hatásuk a piacra, mivel nem alkalmazták őket, illetve nem volt jelentős hatásuk. Ily módon a negyedik jogalap e része jogkérdésre vonatkozik és ezért az elfogadható.

- 135 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egy versenykorlátozó megállapodás vagy magatartás fennállására lehet következtetni egyes véletlenekből és jelekből, amelyek együttesen vizsgálva – egyéb magyarázat hiányában – bizonyíthatják a versenyjogi szabályok megsértését (a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 57. pontja).
- 136 Másrészt az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában felesleges a megállapodás tényleges hatásainak figyelembevétele amennyiben nyilvánvaló, hogy annak célja a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (a már hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 261. pontja).
- 137 Ugyanígy, az EK 81. cikk (1) bekezdés hatálya alá tartozik egy összehangolt magatartás akkor is, ha annak nincs versenykorlátozó hatása a piacon.
- 138 Mindenekelőtt a hivatkozott rendelkezés szövegéből következik, hogy amint a vállalkozások közötti megállapodások és vállalkozások társulásai által hozott döntések, az összehangolt magatartások is tiltottak, függetlenül a hatásuktól, feltéve, hogy versenykorlátozó céljuk van.

- 139 Továbbá bár az összehangolt magatartás fogalmának feltétele az, hogy a résztvevő vállalkozások bizonyos magatartást tanúsítanak a piacon, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy az ilyen magatartás ténylegesen olyan hatással jár, ami versenyt megakadályozza, korlátozza vagy torzítja (a C-199/92. sz., Hüls kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-4287. o.] 165. pontja).
- 140 A megtámadott ítéletből következik, hogy az Elsőfokú Bíróság ezekre az elvekre alapozta a Bizottság által a vitatott határozatban feltárt, az iskoláknak nyújtott árengedménnyel kapcsolatos összehangolt magatartásokra vonatkozó értékelését.
- 141 Ezen értékelés keretében az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 321. pontjában megállapította, hogy a Bizottság jogszerűen állította, hogy a kérdéses információcsere-rendszer célja a piac befolyásolása volt. Az Elsőfokú Bíróság ebből arra a következtetésre jutott, hogy a Bizottság ezt minősíthette a FEG tagjai közötti árverseny korlátozására irányuló magatartás kiegészítő jelének.
- 142 Végül a megtámadott ítélet 322. pontjában az “elektromos vezeték és kábel” termékbizottsággal kapcsolatban, az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett arra, hogy a vitatott határozat szerint annak célja a „piac nyugalmanak megőrzése és az árszint fenntartása” volt. Az Elsőfokú Bíróság ez nyilvánvalóan az EK 81. cikk (1) bekezdésével ellentétes cél volt, mivel arra irányult, hogy a vállalkozások egyéni döntéseit helyettesítse az árak összehangolásának eredményével.
- 143 Mivel az árakkal kapcsolatos információcserére vonatkozó összehangolt magatartások versenykorlátozó célját megállapította, az Elsőfokú Bíróság nem volt köteles ezeknek a piacra gyakorolt tényleges hatását vizsgálni.

144 A negyedik jogalap harmadik részét, mint megalapozatlant, ezért el kell utasítani.

A negyedik jogalap negyedik részéről, amely a rögzített árakról és a reklámról szóló határozatokra vonatkozik

– A felek érvei

145 A FEG előadja, hogy mivel a rögzített árakról szóló határozat röviddel az elfogadása után, 1984-ben már holt betű volt, az Elsőfokú Bíróság nem állapíthatta meg helyesen, hogy az ezzel a határozattal kapcsolatos jogsértés a formális visszavonás időpontjáig, 1993. november 23-ig tartott.

146 Másrészt a FEG előadja, hogy nem bizonyított az, hogy a rögzített árakról és a reklámról szóló határozatot alkalmazták. Előadja, hogy csak akkor lehet az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti összehangolt magatartásról szó, ha azt ténylegesen folytatták a piacon. Az Elsőfokú Bíróság nem alapozta meg ennek fennállását, hanem megelégedett annak megállapításával a megtámadott ítélet 291. pontjában, hogy nem volt szükséges a két határozat tényleges alkalmazását vizsgálni, tekintettel azok versenykorlátozó céljára.

147 Másrészt a FEG szerint ezek a kötelező határozatok természetüknél fogva annyira különböznek az általa elkövetett egyéb, az árakkal kapcsolatos állítólagos jogsértésektől, hogy az Elsőfokú Bíróság indokolási kötelezettsége megsértésének minősül az, hogy azokat egyetlen jogsértésnek minősítette. A Bizottságnak a két

kötelező határozatot az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalomba ütköző autonóm döntésnek kellett volna tekinteni, és az Elsőfokú Bíróságnak meg kellett volna vizsgálnia a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatást.

148 Ebben a tekintetben a Bizottság elsődlegesen előadja, hogy a negyedik jogalap ezen része az Elsőfokú Bíróság ténybeli megállapításának felülvizsgálatára irányul, és következésképpen elfogadhatatlan.

149 Másodlagosan előadja, hogy a hivatkozott rész megalapozatlan. Állítása szerint amennyiben a FEG állításával egyezően a rögzített árakról szóló határozatnak nem volt hatása, ez semmiképpen nem akadályozza annak, hogy az Elsőfokú Bíróság megállapítsa azt, hogy ez a határozat tiltott magatartásnak minősült az 1993. november 23-i visszavonásig.

150 A Bizottság megállapítja, hogy a megtámadott ítélet 295. pontjában, az Elsőfokú Bíróság helyesen döntött úgy, hogy a rögzített árakról szóló határozat az EK 81. cikk (1) bekezdés szerinti, vállalkozások társulásai által hozott, versenykorlátozó célú kötelező döntés volt. Az ilyen döntéseket tiltja a hivatkozott rendelkezés anélkül, hogy tényleges hatásukat vizsgálni kellene.

151 Másrészt a Bizottság előadja, hogy nem megalapozott a FEG az Elsőfokú Bíróság azon megállapítására vonatkozó kritikája, amely szerint a két kötelező határozat egyetlen jogsértést alkotott. Az Elsőfokú Bíróság helyes jogi szempontok szerint – mint azok versenykorlátozó célja – megalapozottan minősített így.

– A Bíróság álláspontja

- 152 A negyedik jogalap negyedik részét, mint elfogadhatatlant el kell utasítani annyiban, amennyiben az az Elsőfokú Bíróság arra vonatkozó ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul, amely szerint az árakról szóló kötelező határozat a formális visszavonása időpontjáig tartott. Az Elsőfokú Bíróság által megállapított tények és bizonyítékok újbóli vizsgálata kívül esik a Bíróság hatáskörén a fellebbezés keretében.
- 153 Ezzel szemben meg kell vizsgálni a negyedik jogalap ezen részének megalapozottságát annyiban, amennyiben az a megtámadott ítélet a két kötelező határozat „egyetlen jogsértésként” való minősítésére vonatkozó indokolására, illetve az Elsőfokú Bíróság által az ezen határozatok tényleges alkalmazására vonatkozó vizsgálat elmulasztásával állítólagos téves jogalkalmazásra irányul.
- 154 A megtámadott ítélet 289. pontjában, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság vitatott határozat 2. cikkében a FEG két kötelező határozatára hivatkozott, az egyik az árakra, a másik a reklámra vonatkozott. Pontosította, hogy fenti szervezet alapszabálya alapján ezek a döntések kötelezőek a tagokra nézve és azok be nem tartása a tagság felfüggesztését vagy megszüntetését vonhatja maga után (a vitatott határozat indokolásának 72. pontja).
- 155 A megtámadott ítélet 290. pontjából következik, hogy a FEG és a TU azt állították az Elsőfokú Bíróság előtt, hogy mindkét határozat az 1993. november 23-i visszavonásukig holt betű volt. Következésképpen kizárt, hogy versenykorlátozó hatásuk legyen.

- 156 A hivatkozott ítélet 291. pontjában az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy meg kell vizsgálni, hogy a kérdéses kötelező határozatoknak versenykorlátozó céljuk volt-e. Igenlő válasz esetén felesleges ezen határozatok hatásának vizsgálata az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása szempontjából.
- 157 Az Elsőfokú Bíróság lényegében erre a következtetésre jutott a megtámadott ítélet 292–300. pontjában.
- 158 A rögzített árakról szóló határozatot illetően az Elsőfokú Bíróság a 295. pontban megállapította, hogy ez egy vállalkozások társulása által hozott döntés, amelynek az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti versenykorlátozó célja van.
- 159 A közzétételre vonatkozó kötelező határozattal kapcsolatban az Elsőfokú Bíróság megállapította a 300. pontban, hogy annak célja a FEG tagjai egyedi magatartásának korlátozása volt a reklámra vonatkozó üzletpolitika tekintetében azért, hogy megóvja őket a – tagok szerint lényegében kártékony– versenytől. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a vállalkozások társulása által hozott ilyen döntés nyilvánvalóan versenykorlátozó célú a Szerződés hivatkozott rendelkezése értelmében.
- 160 Miután az Elsőfokú Bíróság megállapította a két kötelező határozat versenykorlátozó célját – a FEG állításával ellentétesen – nem volt köteles a piacra gyakorolt hatásukat vizsgálni. Amint az a jelen ítélet 136. pontjában már megállapításra került, az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában felesleges a megállapodás tényleges

hatásainak figyelembevétele amennyiben nyilvánvaló, hogy annak célja a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

- 161 Ami a megtámadott ítélet a rögzített árakról és a reklámról szóló határozat „átfogó terv” minősítésére vonatkozó indokolásának állítólagos hiányosságát illeti, a Bíróság a jelen ítélet 110. pontjában már kifejtett, EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésére vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlatára kell utalni.
- 162 A megtámadott ítélet 338. pontja alapján világos, hogy az Elsőfokú Bíróság – bár közvetetten – megállapította, hogy létezett egy „átfogó terv”. Ez utóbbi kimondta, hogy a kérdéses piacon meghatározó gazdasági erővel rendelkező FEG és tagjai magatartások, megállapodások és döntések sorozatával összehangolva próbálták az egymás közötti árversenyt korlátozni az árakra és az árengedményekre vonatkozó összehangolt magatartások, valamint a FEG szintjén az árakra és a reklámra vonatkozó kötelező határozatok elfogadása révén.
- 163 A FEG által hivatkozott a kötelező határozatok közötti különbség nem releváns ezek „egyetlen jogsértésként” való minősítése szempontjából annyiban, amennyiben azok azonos, az árverseny korlátozását célzó magatartások sorozatába illeszkednek.
- 164 A fentiekből következően a negyedik jogalap negyedik része részben elfogadhatatlan, részben pedig megalapozatlan.

A negyedik jogalap ötödik részéről, amely a FEG által a tagok részére megküldött ajánlott árakra vonatkozik

– A felek érvei

¹⁶⁵ A negyedik jogalap ötödik és utolsó részében a FEG felrója az Elsőfokú Bíróságnak, hogy indokolási kötelezettségének megsértésével figyelmen kívül hagyta az „műanyagcső” termékekre vonatkozó, a tagoknak küldött ajánlott árak egyedi jellegét és azok korlátozott alkalmazási körét, valamint meglegedett azzal, hogy ezen ajánlások versenykorlátozó célját – a Bizottság megállapításával egyezően – megerősítette.

¹⁶⁶ Másrészt a FEG vitatja a megtámadott ítélet 333. pontját, amelyben az Elsőfokú Bíróság elutasította a Bizottság a fenti szövetség bizonyos számú jelentős tagja által alkalmazott hasonló bruttó ár lista alkalmazásával kapcsolatos megállapítására vonatkozó kifogásait, azt állítva, hogy a Bizottság ezeket a magatartásokat nem a versenyjog megsértésének, hanem a megállapított magatartások hatásának minősítette. A FEG előadja, hogy a kifogásai az Elsőfokú Bíróság általi elvetésének indoka összeegyeztethetetlen azzal, hogy az utóbbi részletesen kifejti a holland elektrotechnikai termékek piacán a versenykorlátozást, majd a hivatkozott ítélet 339. pontjában arra a következtetésre jut, hogy a „Bizottság így kellően bizonyította, hogy ezek a magatartások az EK 81. cikkel ellentétesek voltak”

¹⁶⁷ A FEG szerint érthetetlen az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 337. pontjában kifejtett álláspontja, amely szerint a FEG és a TU nem terjesztettek elő a Bizottság azon állítását megcáfoló komoly bizonyítékot, amely szerint a holland nagykereskedők által alkalmazott árak meghaladták a többi tagállamban irányadó árakat. A Bizottság feladata volt ezen magasabb árak bizonyítása, de erre vonatkozó bizonyítékot nem terjesztett elő. Az Elsőfokú Bíróság nem elégedhetett volna meg

337. pontban foglalt érveléssel, hanem köteleznie kellett volna a Bizottságot arra, hogy a „jeleket” és „feltételezéseket” tényleges bizonyítékkal támassza alá a FEG versenykorlátozásra irányuló, átfogó összehangolt magatartásának fennállása tekintetében.

168 Következésképpen, a FEG előadja, hogy a megtámadott ítélet indokolásában a FEG által az árak tekintetében elkövetett állítólagos jogsértésekre vonatkozóan olyan súlyos hiányosságok vannak, hogy az ítéletet hatályon kívül kell helyezni, legalábbis az erre vonatkozó részben. Másrészt, az Elsőfokú Bíróság több ízben megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy egy megállapodást összehangolt magatartásnak minősített annak megállapítása nélkül, hogy a megállapodást a gyakorlatban ténylegesen alkalmazták-e.

169 A Bizottság előadja, hogy a negyedik jogalap ezen része elfogadhatatlan amennyiben az az Elsőfokú Bíróságnak a rendelkezésére álló bizonyítékok ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul.

170 Másodlagosan, a Bizottság a megtámadott ítélet 327. és 328. pontjára utal, amelyekben az Elsőfokú Bíróság indokokkal alátámasztva elvetette a FEG és a TU azon érvét, amely szerint a kérdéses magatartásnak nem volt versenykorlátozó célja.

171 Másrészt a Bizottság – a FEG állításával ellentétben – nem lát a megtámadott ítélet 333., illetve 334–339. pontjai között ellentmondást.

172 Mindenekelőtt a Bizottság szerint, az Elsőfokú Bíróság helyesen állapította meg a 333. pontban, hogy a FEG helytelenül értelmezte a vitatott határozatot, amely a fő

nagykereskedők árlistái között megfigyelt hasonlóságot annak példájaképpen veszi figyelembe, hogy milyen alacsony fokú volt a piacon a verseny, továbbá a 334. pontban azt, hogy az árra vonatkozó megállapodások versenykorlátozó jellege kellően bizonyított volt, és ezért felesleges volt a piacra gyakorolt hatásuk vizsgálata.

173 Ezt követően a 335–338. pontban az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta a TU kísérletét a katalógusok közötti szembeszökő hasonlóságok magyarázatára. Majd a 338. és 339. pontban az Elsőfokú Bíróság levonta az ítélet a tények jogi minősítésére vonatkozó jogalapokkal kapcsolatos részének következtetését kimondva, hogy „a kérdéses piacon meghatározó gazdasági erővel rendelkező FEG és tagjai magatartások, megállapodások és döntések sorozatával összehangolva, próbálták az egymás közötti árversenyt korlátozni az árakra és az árengedményekre vonatkozó összehangolt magatartások, valamint a FEG szintjén az árakra és a reklámra vonatkozó kötelező határozatok elfogadása révén”, továbbá hogy a „Bizottság így kellően bizonyította ezen a magatartások az EK 81. cikkel ellentétes voltát”.

174 Végül a FEG a megtámadott ítélet 337. pontjával kapcsolatos kifogásait illetően a Bizottság előadja, hogy az valójában az Elsőfokú Bíróság általi ténybeli értékelés felülvizsgálatára irányul. Mindenesetre fenntartja, hogy ezt a pontot a hivatkozott ítélet 334. pontjának folytatásaként kell értelmezni, amelyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy az árra vonatkozó összehangolt magatartásoknak a versenykorlátozó céljuk volt, és így felesleges a piacra gyakorolt hatásuk vizsgálata.

175 A Bizottság álláspontja szerint a negyedik jogalap ezen része elfogadhatatlan, vagy legalábbis – mint a jogalap összességében – megalapozatlan.

– A Bíróság álláspontja

176 A negyedik jogalap ötödik része elfogadható, amennyiben az elsősorban a FEG által a tagjainak küldött ajánlott árak jogi minősítésére – valamint a megtámadott ítélet erre vonatkozó, állítólagosan hiányos indoklására – vonatkozik, amennyiben ezek a versenykorlátozás fennállása jelének tekinthetők.

177 A megtámadott ítélet 326. pontjában az Elsőfokú Bíróság az alábbi megállapításokat tette:

„A FEG által a tagjainak küldött ajánlott árakat illetően nem vitatott, hogy a TU segített a FEG-nek egyes műanyag termékek szállítói által alkalmazott bruttó árak nettó árakra történő átszámításában. Az sem vitatott, hogy a FEG rendszeresen megküldte tagjainak a legfrissebb árlistát ezen termékek tekintetében. [A FEG és a TU] nem vitatták, hogy a PVC-csövek esetében a gyártók általi árváltoztatást követően a FEG frissített árlistát küldött a tagjai részére, amelyben jelezte a tagjai számára az ajánlott százalékos áremelést vagy árcsökkentést (a [vitatott] határozat (85) preambulumbekkezdése). Végül a [a FEG és a TU] nem vitatták a Bizottság a [vitatott] határozat (87) preambulumbekkezdésében kifejtett értelmezését a FEG 1989. március 2-i regionális találkozójáról készült jegyzőkönyv vonatkozásában. Világosan kitűnik ezen iratból, hogy a FEG a műanyagcsövek árának emelését követően tanácsolta a tagjainak az ajánlott árak betartását.

178 A hivatkozott ítélet 328. pontjában az Elsőfokú Bíróság elutasította a FEG és a TU azon érvelését, amelyben vitatták, hogy az árak átszámítása versenykorlátozó célú lett volna. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy az utóbbiak befolyásolták az árak szabad alakulását a FEG tagjainak közvetítésével, az egyes műanyagból készült elektrotechnikai termékekre alkalmazott árakra és árengedményekre vonatkozó

információk cseréje és terjesztése révén. Az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Bizottság jogszerűen vette ezeket az elemeket a versenykorlátozásra utaló jelként figyelembe.

179 Ebben a tekintetben elegendő megjegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróság csak a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatát alkalmazta, amely szerint felesleges a megállapodás tényleges hatásainak figyelembevétele amennyiben nyilvánvaló, hogy annak célja a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

180 Másrészt el kell vetni a FEG az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 333. és 339. pontjában tett megállapítások közötti állítólagos ellentmondásra vonatkozó érvét, mivel az a hivatkozott pontok téves értelmezésén alapul. A hivatkozott ítélet a 338. ponttal együttesen értelmezett 339. pontjából következik, hogy az az ítélet ezen részének következtetéseit tartalmazza, kimondva, hogy az árral kapcsolatos összehangolt magatartások az EK 81. cikkbe ütköznek. Ez a megállapítás nem az ár és az árendmény közti hasonlóságokra vonatkozik, amelyre – amint az a 333. pontból világosan következik – példaképpen- és nem mint a vitatott határozat rendelkező részében felsoroltaktól különböző jogsértésekre – hivatkoztak a piacon a gyakorlatban kifejtett hatásuk bemutatása végett.

181 Ami a FEG-nek a megtámadott ítélet 337. pontjára vonatkozó érvelését illeti, meg kell állapítani, hogy az Elsőfokú Bíróság nem fordította meg a bizonyítási terhet. Miután a Bizottság indokolással alátámasztva kifejtette a vitatott határozat indokolásának 119. pontjában, hogy a FEG tagjai közötti árverseny hiánya a holland nagykereskedelmi piacon irányadó árszintből is levonható és számos tény arra utalt, hogy az elektrotechnikai termékek árszintje Hollandiában magasabb volt a más tagállamokban irányadónál, a FEG-re hárult ezen megállapítások cáfolata.

- 182 Mivel a megtámadott ítélet kellően indokolt volt ebben a tekintetben, a negyedik jogalap ötödik részét, és következésképpen a jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

A kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztése FEG-nek való felróhatóságára vonatkozó ötödik jogalap

A felek érvei

- 183 A FEG felrója az Elsőfokú Bíróságnak, hogy tévesen értelmezte a közösségi jogot, amennyiben a megtámadott ítélet 231, 236 és 393. pontjában – a közvetlen állítást alátámasztó jelek nélkül – kimondta, hogy Bizottság érvényesen hivatkozott e társulás egyes tagjai cselekményeire, amikor a megállapított jogsértést a FEG-nek tulajdonította. Álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a FEG nem játszott a tagjain kívüli és különálló szerepet a felrótt jogsértések megvalósítása során.
- 184 A FEG álláspontja szerint, ahhoz, hogy ugyanazon jogsértésben mind a vállalkozások társulásának, mind a tagjainak a részvételét figyelembe vehesse, a Bizottságnak bizonyítania kell, hogy a fenti társulás magatartása elkülönül a tagokétól.
- 185 A FEG a megtámadott ítélet 226. és 227. pontjára hivatkozik, amelyekben az Elsőfokú Bíróság elismerte, hogy a Bizottság nem talált arra utaló jelet, ami a FEG-et közvetlenül kapcsolatba hozná a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztésével, az egyik tagjának 1990. szeptember 12-i belső feljegyzését kivéve. A FEG álláspontja szerint egy ilyen jellegű belső feljegyzés, amelyet nélküle fogalmaztak meg, nem bizonyítja azt, hogy saját és különálló szerepe lett volna ezekben az eseményekben.

- 186 Az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 230. és 392. pontjában a FEG 26 tagja együttes magatartásának minősített cselekménnyel kapcsolatban a FEG előadja, hogy a Bizottság nem bizonyította azt, hogy a társulás kifejezetten vagy hallgatólagosan hozzájárulását adta volna annak tartalmához. Önmagában az a tény, hogy az érintett vállalkozások a FEG tagjai voltak, nem volt elegendő ahhoz, hogy az utóbbi felelősségét megállapítsák ezen magatartásokkal kapcsolatban. A FEG szerint az Elsőfokú Bíróság nem vizsgálta meg, hogy a FEG részt vett-e a tagjai közös fellépésével kapcsolatos végrehajtó intézkedésekben.
- 187 A FEG vitatja továbbá az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 392. pontjában tett megállapítását, amely szerint a 26 tagjának együttes fellépése a társulás többi tagjának érdekében történt és a megállapítást érthetetlennek tartja figyelemmel arra, hogy ez nem elegendő ahhoz, hogy azt a FEG-nek rója fel
- 188 A FEG azt is előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta az ítélkezési gyakorlatot azzal, hogy a megtámadott ítélet 391. pontjában kimondta, hogy önmagában az a tény, hogy a FEG 26 tagjának korlátozott számú képviselője részt vett adott időben a FEG irányításában következtetni enged az összehangolt magatartásra. Ez a körülmény nem utal a FEG-nek a fenti magatartásokban játszott önálló – a tagjaitól elkülönülő – szerepére.
- 189 A Bizottság elsődlegesen előadja, hogy ez a jogalap elfogadhatatlan amennyiben az Elsőfokú Bíróság ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul.
- 190 Másodlagosan előadja, hogy a jogalap a megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul és helytelenül állítja azt, hogy az Elsőfokú Bíróság a hivatkozott összehangolt magatartások FEG-nek való felróhatóságát kizárólag az utóbbi tagjainak önálló magatartására alapítja.

- 191 A Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság megállapította a megtámadott ítélet 236. pontjában, hogy mind a FEG, mind a TU személyes és különálló szerepet játszott a jogsértésben. Valamely társulás és tagjainak ugyanazon jogsértésben való közös részvétele megállapításához elegendő az, ha a Bizottság bizonyítja a társuláson belül a tagokétól elkülönülő magatartás fennállását. A Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság pontosan így járt el.
- 192 Másrészt előadja, hogy a FEG tévedett abban, hogy az Elsőfokú Bíróság szerint a kérdéses tiltott magatartás önálló jogsértés részét képezte (lásd a megtámadott ítélet 391. és 406. pontját). A Bizottság álláspontja szerint elegendő ezért bizonyítani, hogy a FEG hozzájárult a kollektív kizárólagossági rendszer céljainak megvalósításához, amelyet ő hozott létre és a FEG értesült, vagy értesülnie kellett volna a jogsértésben résztvevő többi vállalkozás azon szándékáról, hogy ezt a rendszert a nem NAVEG-tag vállalkozásokra is kiterjesszék. A hivatkozott ítélet 391–393. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság ebben a tekintetben megfelelő szempontokat alkalmazott.
- 193 A Bizottság álláspontja szerint ezt a jogalapot mint elfogadhatatlant, vagy legalábbis megalapozatlant, el kell utasítani.

A Bíróság álláspontja

- 194 Amennyiben az ötödik jogalap keretében a FEG vitatja azokat a jogi kritériumokat, amelyek alapján az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztése jogszerűen a FEG-nek tulajdonítható, valamint a megtámadott ítélet erre vonatkozó indokolását, az ötödik jogalap elfogadható.

- 195 Amint az a megtámadott ítélet 213. pontjából következik, a vitatott határozatban a Bizottság megállapította, hogy a FEG és a TU megpróbálták a *gentlemen's agreement* hatályát kiterjeszteni azokra a szállítókra, amelyeket a NAVEG ügynök és importőr tagjai nem képviseltek. A Bizottság ezt számos példára alapozza, amelyek azt mutatják, hogy nyomás alá helyezték a szállítókat, mint a Draka Polva, a Holec, az ABB és a Klöckner Moeller vállalkozások (vitatott határozat indokolásának 53–66., 104. és 106. pontját). A Bizottság azt is kiemelte, hogy a FEG megkísérelte a kollektív kizárólagossági rendszert a széles vásárlóközönségnek szánt elektrotechnikai termékeket forgalmazó Philips-re is kiterjeszteni.
- 196 A megtámadott ítélet 236. pontjában az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az általa megvizsgált érvelések nem cáfolták a vitatott határozatban megállapított tényeket, amely szerint a FEG és a TU nyomást gyakoroltak a NAVEG-hez nem kapcsolódó egyes vállalkozásokra. Megállapította, hogy a fentiekre tekintettel a Bizottság jogosan állapította meg a tárgyilagos és egybevágó jelek alapján egyrészt, hogy a FEG megpróbálta a *gentlemen's agreement* alkalmazását kiterjeszteni a NAVEG-hez nem kapcsolódó szállítókra, másrészt a TU számos részt vett számos, ezen cél megvalósítására irányuló kísérletben.
- 197 A jelen ügyben nem vitatott, hogy az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta a FEG különálló szerepét *gentlemen's agreement* kiterjesztésében. Miután megvizsgálta a FEG vezetése 1991. január 29-i ülésének jegyzőkönyvét, valamint a TU 1990. szeptember 12-i belső feljegyzését, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 226. pontjában megállapította, hogy ezek lényegében arra utalnak, hogy létezett a FEG tagjai között megállapodás és hogy az utóbbi közvetlenül részt vett a CEF-nek a holland piacra való belépése esetén tervezett válaszlépések végrehajtásában.
- 198 A FEG a tagjai által a kollektív kizárólagossági rendszer harmadik fél szállítókra való kiterjesztése érdekében tett erőfeszítésekben való részvételének közvetlen bizo-

nyítására vonatkozó feltétel egyebek között a megtámadott ítélet 231. pontjában szerepel. A 227–230. pontokban az Elsőfokú Bíróság megvizsgált számos összevágó jelet, amelyek azt mutatták, hogy a FEG tagjai arra törekedtek önállóan, vagy közös megegyezés alapján, hogy a NAVEG-ben tagsággal nem rendelkező szállítók a FEG teljes tagságára nézve kedvező kompromisszumokat fogadjanak el és az érintett szállítók joggal gondolhatták, hogy a magatartásokat a vállalkozások a hivatkozott szövetség égisze alatt, vagy hozzájárulásával folytatták.

199 Ezen jelek alapján az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott a megtámadott ítélet 231. pontjában, hogy a FEG bizonyos tagjainak – amelyek közül számos vállalkozás vezető tisztviselője részt vett a FEG vezetőségében – együttes magatartásából következett, hogy nem önállóan, hanem a szövetség összes tagja javára cselekedtek, anélkül, hogy közvetlenül a FEG nevében jártak volna el. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint a Bizottság jogosan jutott arra a következtetésre ezen magatartások alapján, hogy a FEG kinyilvánította a kollektív kizárólagossági rendszer a NAVEG-en kívüli szállítókra való kiterjesztésére irányuló szándékát.

200 Amint azt a főtanácsnok kifejtette indítványának 85. pontjában, az Elsőfokú Bíróság nem azonosította a FEG magatartását a tagjai, és különösen a TU magatartásával, hanem külön elemezte a szövetségnek a versenykorlátozó magatartásban való részvételét.

201 A fenti körülményekre tekintettel az Elsőfokú Bíróság jogszerűen elfogadhatta a Bizottság által a FEG-nek a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztésében való részvételére vonatkozóan tett megállapításokat. Másrészt semmilyen indokolásbeli hiányosságot nem lehet ebben a tekintetben felfedezni. A FEG által a fellebbezése alátámasztására előterjesztett ötödik jogalapot ezért, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A Bizottság által a FEG-nek tulajdonított jogsértések időtartamának megállapítására vonatkozó hatodik jogalapról

A felek érvei

- 202 A FEG vitatja a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság elvetette az általa és a TU által a jogsértés időtartamának Bizottság általi megállapításával szemben felhozott érveket. Az Elsőfokú Bíróság megsértette a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését, valamint a közösségi jog a bírósági ítéletek indokolására és az arányosságra vonatkozó általános elveit a bíróságok összege tekintetében.
- 203 Az Elsőfokú Bíróság jogi elemzése tévesen semmilyen különbséget nem tesz a kérdéses jogsértések között, azok heterogén jellege ellenére.
- 204 A FEG érthetetlennek találja az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 406. pontjában tett megállapítást, amely szerint a fenti pontban említett jogsértések „folyamatos” jellegűek voltak. Előadja, hogy jogsértő volt az, hogy az Elsőfokú Bíróság ezek időtartamának megállapítása során nem vette figyelembe az, hogy a jelen ügyben semmilyen „átfogó terv” nem volt.
- 205 A Bizottság elsődlegesen előadja, hogy a hatodik jogalap az Elsőfokú Bíróság ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul és következésképpen elfogadhatatlan.
- 206 Másodlagosan, a Bizottság előadja, hogy ez a jogalap megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul. A 342. pontban az Elsőfokú Bíróság kifejezetten megállapította

a FEG-nek felrótt két jogsértés- a kollektív kizárólagossági rendszer és az árrögzítéssel kapcsolatos összehangolt magatartás – közös célját és összefüggését.

- 207 A Bizottság álláspontja szerint a hatodik jogalapot, mint elfogadhatatlant, vagy legalábbis mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A Bíróság álláspontja

- 208 A fellebbezés hatodik jogalapjának értelmezéséből következik, hogy ezen jogalap keretében a FEG csak a harmadik jogalapban, illetve a negyedik jogalap első részében már előadott érveket ismétli, amelyek a Bizottság által kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozó bizonyítékok az Elsőfokú Bíróság általi értékelésével, valamint az árra vonatkozó összehangolt magatartások egyetlen folyamatos jogsértésként való minősítésével kapcsolatosak. Következésképpen, elegendő utalni a Bíróság által a harmadik jogalappal, illetve a negyedik jogalap első részével kapcsolatosan a jelen ítélet 101., illetve 115. pontjában tett megállapításokra.

A bíróság összegének csökkentésére irányuló kérelemre vonatkozó hetedik jogalapról

A felek érvei

- 209 A FEG által előadott ezen jogalap a megtámadott ítélet 436–438. pontja ellen irányul, amelyek szerint a közigazgatási eljárás rendkívüli elhúzódása nem vezethet a rá kirótt bíróság összegének jelentős csökkentéséhez.

- 210 A FEG előadja, hogy azzal, hogy a 438. pontban úgy döntött, hogy a FEG és a TU nem terjesztettek elő a rájuk kirótt bírság összegének további csökkentését alátámasztó érvet, az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését, illetve a közösségi jog a bírósági ítéletek indoklására és az arányosságra vonatkozó általános elveit a bírságok összege tekintetében.
- 211 A FEG felrója az Elsőfokú Bíróságnak, hogy bár a megtámadott ítélet 85. és 436. pontjában megállapította, hogy a Bizottság volt felelős az eljárás elhúzódásában, mégsem vette ezt figyelembe a bírság összegének további csökkentését indokoló elemként.
- 212 Ebben a tekintetben a Bizottság előadja, hogy ez a jogalap nyilvánvalóan elfogadhatatlan, mivel a Bíróság nem helyettesítheti az Elsőfokú Bíróság értékelését a sajátjával, amennyiben az utóbbi határozott a közösségi jog megsértése miatt a vállalkozásokra kiszabott bírság összegéről (lásd a már hivatkozott Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 614. pontját). Másrészt, ezzel a jogalappal a FEG az Elsőfokú Bíróság arra vonatkozó ténybeli megállapítását vitatja, hogy az ésszerű eljárási határidő elvének megsértése nem befolyásolta a fenti társulás védekezési lehetőségét.

- 213 Másrészt a Bizottság fenntartja, hogy az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta azt, hogy az ügy sajátos körülményei indokolják-e a FEG-re kiszabott bírság csökkentését és arra a következtetésre jutott, hogy az nem indokolt (a megtámadott ítélet 436–438. pontja).
- 214 A Bizottság előadja, hogy ezért a hetedik jogalap nyilvánvalóan elfogadhatatlan, vagy legalábbis megalapozatlan.
- 215 A CEF, mint az elsőfokú eljárásban beavatkozóként résztvevő a részére megküldött fellebbezésre válaszul előadta, hogy hetedik jogalap elfogadhatatlan, mivel az Elsőfokú Bíróság a jelen ügyben tett ténybeli értékelésére vonatkozik, amely a fellebbezés során nem vizsgálható felül.
- 216 Másodlagosan, a CEF előadja, hogy a hetedik jogalap megalapozatlan.

A Bíróság álláspontja

- 217 Meg kell jegyezni, hogy kizárólag az Elsőfokú Bíróság jogosult felülvizsgálni azt, hogy a Bizottság adott ügyben hogyan értékelte a jogsértő magatartások súlyosságát. A

fellebbezés keretében a Bíróság felülvizsgálatának tárgya egyrészt az, hogy az Elsőfokú Bíróság hogyan vette jogilag megalapozottan figyelembe a meghatározott magatartás súlyosságának az EK 81. cikk és a 17. rendelet 15. cikke keretében történő értékelésének összes alapvető elemét, és másrészt annak vizsgálata, hogy az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette-e a felperes által a bírság megsemmisítésére vagy csökkentésére előadott összes érvet (lásd különösen a már hivatkozott Baustahlge-webe kontra Bizottság ítélet 128. pontját).

218 Amint a vitatott határozat a jelen ítélet 9. pontjában idézett 152. és 153. pontjából következik, a Bizottság csökkentette a bírságot a közigazgatási eljárás neki felróható, rendkívüli elhúzódása miatt.

219 A megtámadott ítélet 438. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy „a Bizottság önszántából csökkentette a bírságot. A bírság ilyen jellegű csökkentése a Bizottság hatáskörébe tartozik. A felperesek nem terjesztettek elő olyan érvet, amely indokolná, hogy az Elsőfokú Bíróság teljes körű bírói felülvizsgálata keretében tovább csökkentse a bírság összegét. Következésképpen ebben a tekintetben nincs helye a felperesek kérelme elfogadásának.

220 Mivel ez a megállapítás semmilyen téves jogalkalmazáshoz nem vezet, a hetedik jogalapot, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A költségekről

- 221 Az eljárási szabályzat 122. cikkének 1. §-a értelmében, ha a fellebbezés megalapozatlan, vagy ha megalapozott és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről. Ugyanezen szabályzat 69. cikkének 2. §-a szerint, amely e szabályzat 118. cikkének megfelelően alkalmazandó a fellebbezési eljárásra, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. A FEG-et, mivel pervesztes lett az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó – a Bíróság által egyébként elutasított – jogalap kivételével minden kérdésben, a jelen eljárás költségeinek viselésére kötelezni kell. A megtámadott ítélet részbeni hatályon kívül helyezése ellenére az elsőfokú eljárással kapcsolatos költségek viselésére, amelyről a fenti ítélet határozott, továbbiakban is a FEG-et kell kötelezni a hivatkozott ítélet rendelkező részének 2. pontjában meghatározottak szerint.

A fenti indokok alapján, a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságának a T-5/00. és T-6/00. sz., **Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied et Technische Unie kontra Bizottság** ügyben 2003. december 16-án hozott ítéletét hatályon helyezi azon részében, amely szerint az Elsőfokú Bíróság az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó jogalap vizsgálata keretében elmulasztotta annak vizsgálatát, hogy a közigazgatási eljárás egésze – a kifogásközlést megelőző szakaszt is beleértve – az Európai Közösségek Bizottságának felróható rendkívüli

elhúzódása sérthette-e a Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied jövőbeni védekezési lehetőségét.

- 2) A Bíróság a fellebbezést az ezt meghaladó részben elutasítja.**
- 3) A Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied által az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetet annyiban, amennyiben az az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó jogalap tekintetében részben megalapozott, elutasítja.**
- 4) A Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied-et, mivel pervesztes lett az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó – a Bíróság által egyébként elutasított – jogalap kivételével minden kérdésben, kötelezi a jelen eljárás költségeinek viselésére. Az elsőfokú eljárással kapcsolatos költségeket, amelyről a T-5/00. és T-6/00. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied et Technische Unie kontra Bizottság ügyben 2003. december 16-án hozott ítélet határozott, továbbiakban is a Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied viseli a hivatkozott ítélet rendelkező részének 2. pontjában meghatározottak szerint.**

Aláírások